

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**EVLİLİK UYUMUNUN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE
EMPATİK EĞİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Perihan ARIKAN

İstanbul, 2016

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**EVLİLİK UYUMUNUN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE
EMPATİK EĞİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Perihan ARIKAN

Öğrenci No:

140790064

Tez Danışmanı:

Yrd. Doç. Dr. Samuray ÖZDEMİR

İstanbul, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri ve Empatik Eğilim Açısından İncelenmesi**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 24/08/2016

Perihan ARIKAN

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ,
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

08.09.16

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim Dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 140790064 numaralı *Perihan ARIKAN*'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri ve Empatik Eğilim Açısından İncelenmesi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 01.09.2016 tarih ve 2016/34 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (.....) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile *Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Samuray ÖZDEMİR
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Muhammed AYAZ
(İstanbul Arel Üniversitesi)

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve tez dönemi sürecinde yardımlarını bir an olsun esirgemeyen, değerli bilgilerinden ve tecrübelerinden faydalandığım, son aşamaya kadar göstermiş olduğu ilgi ve sabrı için tez danışmanım ve değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Samuray ÖZDEMİR'e,

Bu araştırmada yer almayı kabul eden tüm katılımcılara, anketleri dağıtmama yardımcı olan arkadaşlarıma ve akrabalarıma,

Yanımda olmasa bile manevi desteğini hep yanımda hissettiğim, ne kadar uzakta olursa olsun yardımını hiçbir zaman eksik etmeyen can dostum Özgür AÇIK'a,

Bu zorlu süreçte beni motive edebilmek için elinden geleni yapan, tezimin her aşamasında bana çok yardımcı olan, zorlandığım zamanlarda varlığıyla bana güç veren, hayatıma girdiği andan itibaren desteğini her zaman hissettiğim Serkan KIYAR'a,

Bana olan sevgilerini ve güvenlerini her daim hissettiren, maddi manevi her zaman yanımda olan, bende sonsuz emeği bulunan çok sevgili aileme, tüm kalbimle teşekkür ederim.

Perihan ARIKAN

İSTANBUL-2016

Adı ve Soyadı : Perihan ARIKAN
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Samuray ÖZDEMİR
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2016
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Evlilik, Evlilik Uyumu, Kişilik Özellikleri, Empatik Eğilim

ÖZET

EVLİLİK UYUMUNUN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE EMPATİK EĞİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu araştırma, evli bireylerin kişilik özellikleri ve empatik eğilimlerinin evlilik uyumuyla ilişkili olduklarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada aynı zamanda bireylerin evlilik uyumunun, cinsiyet, yaş, evlenme biçimi, evlilik süresi, eğitim düzeyi gibi değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi de amaçlanmıştır.

Araştırmaya Adana ilinde yaşayan, gönüllülük esasına göre rastlantısal olarak seçilen 200 evli birey katılmıştır. Katılımcıların halen evli olmaları ve eşleriyle birlikte yaşıyor olmaları dikkate alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak sosyo-demografik özellikler için “Kişisel Bilgi Formu”, evlilik uyumu için “Evlilikte Uyum Ölçeği”, kişilik özellikleri için “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” ve empati kurma potansiyelini ölçmek için “Empatik Eğilim Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırmada bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliği düzeyleri arttıkça evlilik uyum düzeylerinin düşmekte olduğu; dışadönüklük kişilik özelliği düzeyleri arttıkça evlilik uyum düzeylerinin artmakta olduğu; yumuşak başlılık kişilik özelliği düzeyleri arttıkça evlilik uyum düzeylerinin artmakta olduğu ve empatik eğilim düzeyleri arttıkça evlilik uyum düzeylerinin artmakta olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sosyo-demografik özelliklere göre bakıldığında, bireylerin yaş ve evlilik süresi arttıkça evlilik uyum düzeylerinin düşmekte olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada sosyo-demografik özelliklerden cinsiyet, çocuk durumu, çocuk sayısı, evlenme biçimi, çalışma durumu, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi ile evlilik uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Name and Surname : Perihan ARIKAN
Adviser : Asst. Prof. Samuray ÖZDEMİR
Type and Date : Post Graduate, 2016
Field : Clinical Psychology
Key Words : Marriage, Marital Adjustment, Personality Traits, Empathic
Tendency

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF MARITAL ADJUSTMENT IN TERMS OF PERSONALITY TRAITS AND EMPATHIC TENDENCY

The main purpose of this research is to revealing the relation between the marital adjustment of married couples and their empathic tendency and personality traits. This research also intends to seek for significant relations between marital adjustment and sex, age, the way couples got married, duration of marriage and education status.

Two hundred married couple attended to research who lived in Turkey-Adana and chosen randomly according to the voluntary basis. Being still married and living with their partners were taken into account when the couples were selected. “Personal Information Form” used for socio-demographic information. For marital adjustment “The Marital Adjustment Scale”, for personality information “The Personality Test Based of Adjectives” and for empathy potential “Empathic Tendency Scale” was used.

As a result of this research, a negative and significant relationship between the marital adjustment of married couples and emotional instability; a positive and significant relationship between marital adjustment of married couples and extraversion, docility, empathic tendency was found. Besides, according to socio-demographic information, negative and significant relationship have been found between the marital adjustment of married couples and duration of marriage and age. However, no significant relationship has been found between marital adjustment and other socio-demographic information like sex, having a child, number of children, the way couples got married, working status, education status, income rate.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
SİMGELER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1. PROBLEM.....	3
1.1.1. Alt Problemler	3
1.2. TANIMLAR	4
1.3. SAYILTILAR.....	5
1.4. SINIRLILIKLAR.....	5
1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI	6
1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	6

İKİNCİ BÖLÜM GENEL BİLGİLER

2.1 EVLİLİK UYUMU.....	8
2.1.1. Evlilik Kavramının Tanımı, Amacı ve İşlevleri.....	8
2.1.2. Evlilik Uyumu	10
2.1.3. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler	12

2.2. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	19
2.2.1. Kişilik	19
2.2.2. Kişilik Özellikleri	22
2.2.3. Kişilik Kuramları	22
2.2.4. Beş Faktör Kişilik Kuramı	26
2.2.4.1. Duygusal Dengesizlik / Nevrotiklik	28
2.2.4.2. Dışadönüklük	28
2.2.4.3. Deneyime Açıklık	29
2.2.4.4. Yumuşak Başlılık	30
2.2.4.5. Sorumluluk	31
2.3. EMPATİK EĞİLİM	31
2.3.1. Empati	31
2.3.2. Empati ile Karıştırılan Bazı Kavramlar	33
2.3.3. Empatik Tepki Basamakları	34
2.3.4. Empatik Eğilim	36
2.3.5. Empatinin Önemi	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	40
3.2. EVREN ve ÖRNEKLEM	40
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	40
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	41
3.3.2. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)	41
3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)	41
3.3.4. Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)	42
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	42

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

BULGULAR.....	44
---------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

TARTIŞMA.....	63
YORUM VE ÖNERİLER	73
KAYNAKÇA.....	74
EKLER.....	87
Ek-1 Kişisel Bilgi Formu (KBF)	87
Ek-2 Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ).....	89
Ek-3 Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT).....	91
Ek-4 Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ).....	93

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 2.1: Duvall'ın Aile Yaşam Döngüsü Modeli.....	15
Tablo 2.2: Beş Faktör Kişilik Modelindeki Temel Faktörler	27
Tablo 4.1: Araştırmaya Katılan Evli Bireylerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı	44
Tablo 4.2: Evli Bireylerin Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarına Göre Grubun Dağılımı	45
Tablo 4.3: Evli Bireylerin Empatik Eğilim ve Evlilikte Uyum Ölçeklerinin Puan Ortalamalarına Göre Grubun Dağılımı	46
Tablo 4.4: Evli Bireylerin Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	46
Tablo 4.5: Evli Bireylerin Duygusal Dengesizlik Kişilik Özelliği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	47
Tablo 4.6: Evli Bireylerin Dışadönüklük Kişilik Özelliği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	48
Tablo 4.7: Evli Bireylerin Deneyime Açıklık Kişilik Özelliği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	48
Tablo 4.8: Evli Bireylerin Yumuşak Başlılık Kişilik Özelliği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	49
Tablo 4.9: Evli Bireylerin Sorumluluk Kişilik Özelliği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	49
Tablo 4.10: Evli Bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	50
Tablo 4.11: Evli Bireylerin Kişilik Özellikleri Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi.....	51

Tablo 4.12: Evli Bireylerin Duygusal Dengesizlik Kişilik Özelliği Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi	51
Tablo 4.13: Evli Bireylerin Dışadönüklük Kişilik Özelliği Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi	52
Tablo 4.14: Evli Bireylerin Deneyime Açıklık Kişilik Özelliği Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi	52
Tablo 4.15: Evli Bireylerin Yumuşak Başlılık Kişilik Özelliği Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi	53
Tablo 4.16: Evli Bireylerin Sorumluluk Kişilik Özelliği Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi	54
Tablo 4.17: Evli Bireylerin Empatik Eğilim Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi.....	54
Tablo 4.18: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları	55
Tablo 4.19: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	55
Tablo 4.19.1: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları	56
Tablo 4.20: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları	57
Tablo 4.21: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	58

Tablo 4.22: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları	58
Tablo 4.23: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	59
Tablo 4.23.1: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları	59
Tablo 4.24: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları	61
Tablo 4.25: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	61
Tablo 4.26: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1. Aşamalı Empati Sınıflaması 36

SİMGELER LİSTESİ

N: Denek Sayısı

P: Anlamlılık Düzeyi

R: Korelasyon Deęeri

SD: Serbestlik Deęeri

SS: Standart Sapma

U: Mann Whitney U Testi Deęeri

X: Ortalama

X²: Kruskal Wallis H Testi Deęeri

KISALTMALAR

EEÖ: Empatik Eğilim Ölçeği

EUÖ: Evlilikte Uyum Ölçeği

KBF: Kişisel Bilgi Formu

SDKT: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

TBNA: Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Aile ve evlilik kurumu, insanlık tarihi kadar eski, evrensel ve toplumsal düzenin bir parçasıdır. Boyutları ve içeriği zamanla değişime uğrayabilmektedir (Gül, 2015). Günümüz dünyasında modernleşme ve küreselleşme ile yaşanan sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeler toplumun en küçük birimi ve temel yapı taşı olan aile yapılarında bazı değişikliklere yol açmıştır. Tüm bu değişikliklere rağmen aile, insan neslinin devamının sürdürülmesinde, insani ve kültürel değerlerin gelecek nesile aktarılmasında, fertlere sunduğu sosyal ve psikolojik destek, yardımlaşma ve paylaşım fırsatları ile toplumların varlığının korunması ve devamında önemli görevlerini yerine getirmeye devam etmektedir. Bu önemli görevlerinden dolayı aile kurumu evlilik ile hukuki bir nitelik kazanmış, evlilik birliğinin kurulması ve sonlandırılması bazı kurallara dayandırılmıştır (Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması, [TBNA], 2014).

Bir toplumda evli çiftlerin çatışma yaşamalarının önüne geçilmesi imkânsızdır. Bu çatışmaların çoğu eşler arasında yaşanan uyum sorunlarından kaynaklanmaktadır (Yavuzer ve Gazioğlu, 2015). Maalesef uyum sorunları, çiftlerin kendilerini mutsuz hissetmeleri, eşlerin kişiliklerinden kaynaklanan sorunlar, sevgi eksikliği gibi konular kadınların belirttiği boşanma sebeplerinden bazılarıdır. Türkiye’de boşanma oranları yıllar içinde artış göstermekte, 1997’de binde 0.52 iken 2014 yılına gelindiğinde bu oran binde 1.65’i göstermektedir (TBNA, 2014). TBNA (2014) verilerine göre evlilikte yaşanan uyum sorunları ve eşlerin kişiliklerinden kaynaklanan sorunlar boşanma nedenleri arasındadır.

Hiebert ve arkadaşlarına göre (1993) evli çiftlerin en çok karşılaştıkları sorunlar sırasıyla iletişim kopukluğu, para sıkıntısı, evlilikle ilgili gerçekçi olmayan beklentiler, alkol kullanımı ve fiziksel şiddettir. İlk sırada yer alan iletişim kopukluğu problemi, çiftlerin, evlilik hayatlarında anlamak ve anlaşılmak temeline dayalı bir

iletişim becerisi olan empatiyi etkin kullanamadıklarını göstermektedir (Ergin, 2015). Empatik eğilim, evlilik hayatında, çiftlerin birbirleri ile kurdukları ilişkinin etkinliğinin ana göstergesidir ve çiftlerin birbirlerinin duygu ve düşüncelerini doğru bir şekilde anlama becerisi olarak ifade edilir. İletişim ve etkileşim sistemine dayalı olan evlilik kurumu, sağlıklı bir iletişimin varlığı ile uyumlu hale gelir. Sağlıklı bir iletişim için de duygu ve düşüncelerin doğru olarak anlaşılması açısından empatik eğilim gereklidir (Hacı, 2011). Literatürde, çiftler arası iletişimin açık ve dürüst, empatik, duygusal anlamda birbirlerine yakın ve saygılı olan evliliklerde, evlilik doyum düzeyinin daha yüksek olduğu ve sağlıklı kişilik özelliklerinin evlilik uyumunu ve doyumunu yükselttiği bildirilmiştir. Çiftlerin birbirleri ile kurdukları iletişimin kalitesi arttıkça bu artıştan aynı zamanda evliliğin kalitesi ve uyumu da etkilenmektedir (Tolan, 2015).

Literatürde bireylerin empatik eğilimlerinin ve kişilik özelliklerinin evliliğin devamında etkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Yıldırım, 2005; Kansız ve Arkar, 2011). Bu araştırma sonuçları boşanma nedenleri arasında yer alan kişilik sorunları ve iletişim kopukluğunun evlilik uyumundaki etkisinin incelenmesi gerektiğini göstermiştir.

Kişinin kendine uygun eş seçebilmesi için öncelikle kendini tanıması, kendi değerinin, ilgi alanlarının, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olması gerekir. Bireyin, toplumda eylemleri ve kurduğu ilişkiler aracılığıyla tanınacağı inancı ile özellikle eş seçiminde kişilik özelliklerinin uyumlu olması gerekir. Kişilik özellikleri olumsuz bir bireyle gerçekleştirilen evlilik hayatı problemlili, stresli ve çatışmalı ilişkileri içerecektir (Gerçik, 2014). Bu sebeple, evliliğin sağlam temellere dayandırılması ve sürdürülmesi sadece evli çiftleri değil aynı zamanda ailenin diğer fertlerini ve tüm toplumu etkilediğinden (Hacı, 2011) evlilik uyumunu etkileyen faktörlerden olan, bireylerin kişilik özellikleri ve empatik eğilimlerinin belirlenmesi oldukça önemlidir.

1.1. PROBLEM

Kişilik özellikleri ve empatik eğilim ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.1.1. Alt Problemler

1. Evli bireylerin kişilik özellikleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Evli bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. Evli bireylerin dışadönüklük kişilik özelliği ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Evli bireylerin deneyime açıklık kişilik özelliği ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5. Evli bireylerin yumuşak başlılık kişilik özelliği ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

6. Evli bireylerin sorumluluk kişilik özelliği ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

7. Evli bireylerin empatik eğilimleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

8. Evli bireylerin kişilik özelliklerinin evlilik uyumu üzerine etkisi var mıdır?

9. Evli bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliğinin evlilik uyumu üzerine etkisi var mıdır?

10. Evli bireylerin dışadönüklük kişilik özelliğinin evlilik uyumu üzerine etkisi var mıdır?

11. Evli bireylerin deneyime açıklık kişilik özelliğinin evlilik uyumu üzerine etkisi var mıdır?

12. Evli bireylerin yumuşak başlılık kişilik özelliğinin evlilik uyumu üzerine etkisi var mıdır?

13. Evli bireylerin sorumluluk kişilik özelliğinin evlilik uyumu üzerine etkisi var mıdır?

14. Evli bireylerin empatik eğilimlerinin evlilik uyumu üzerine etkisi var mıdır?

15. Evli bireylerin evlilik uyumları cinsiyet, yaş, çocuk sahibi olup olmama, çocuk sayısı, evlenme biçimi, evlilik süresi, çalışma durumu, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi gibi değişkenlere göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.2. TANIMLAR

Evlilik: Kurumsallaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, kadınla erkeği karı-koca olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan ve toplumsal yönden üzerinde devletin kontrol, hak ve yetki iddiası bulunan yasal bir ilişki biçimidir (Gül, 2015).

Evlilik Uyumu: Evlilik uyumu çiftler arasında duyguların paylaşılarak, etkili bir iletişim ve anlayış sergilenecek, bireysel farklılıkları kabul ederek, istek ve beklentilerin karşılandığı, bir evliliğin gönüllü ve zorunlu niteliklerinin dengeye ulaşması halidir (Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012).

Kişilik: Bireyi diğerlerinden ayıran, genetik ve biyolojik olarak doğuştan getirdiği ve çevre ile etkileşim sonucu sonradan da kazanılabilen, tutarlı davranış kalıplarını içeren, bireye özgü özelliklerin bütünüdür (İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Empatik Eğilim: Empatik eğilim, bireyin başkalarının duygularını anlama ve hassasiyet gösterme potansiyelidir (Smith, 2006).

1.3. SAYILTILAR

- Araştırmanın örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan evli bireylerin, araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu'na, Evlilikte Uyum Ölçeği'ne, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi'ne ve Empatik Eğilim Ölçeği'ne içtenlikle ve gerçek durumlarını yansıtacak şekilde yanıt verdikleri varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu'nun katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini, Evlilikte Uyum Ölçeği'nin bireylerin evlilikte uyum düzeylerini, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi'nin bireylerin kişilik özelliklerini ve Empatik Eğilim Ölçeği'nin bireylerin günlük yaşamlarındaki empati kurma potansiyellerini ölçtüğü varsayılmaktadır.

1.4. SINIRLILIKLAR

- Bu araştırma Adana İlinde yaşayan, gönüllülük esasına göre rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 200 evli bireyden toplanan veriler ile sınırlıdır.
- Araştırmaya katılan evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin veriler, Kişisel Bilgi Formu'nda yer alan sorulara verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- Araştırmaya katılan evli bireylerin evlilikte uyum düzeylerine ilişkin veriler, Evlilikte Uyum Ölçeği'nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

- Araştırmaya katılan evli bireylerin kişilik özelliklerine ilişkin veriler, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi'nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.
- Araştırmaya katılan evli bireylerin günlük yaşamlarındaki empati kurma potansiyellerine ilişkin veriler, Empatik Eğilim Ölçeği'nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Evlilik, iki farklı cinsin hayatlarını, umutlarını, hayallerini, keder ve sevinçlerini hangi şartlarda olursa olsun paylaşmak üzere birleştirmeleri eylemidir (Gerçik, 2014). Bu birlikteliğin sürdürülmesi için farklılıkları kabul etmek, beklentileri netleştirmek, en önemlisi anlamak ve anlaşılmaq, sonunda orta yol bulunarak uzlaşmak gerekir. Empatinin temeli iletişimde önce anlamaya sonra da anlaşılmaya dayandığı için evlilik uyumunda eşlerin empatik eğilimleri önemlidir (İmamoğlu, 1994; Çelik, 2014). Ancak, farklı çevrelerde doğup büyümüş, kişilik özellikleri farklı, olaylara yükledikleri anlam ve önem farklı olan bireylerin uyum içinde evliliklerini sürdürmeleri üzerinde bazı unsurların etkisi vardır ve uyumu sağlamak ciddi emek ve zaman gerektirmektedir (Kublay ve Oktan, 2015).

Bu araştırmada, evli bireylerin kişilik özellikleri ve empatik eğilimlerinin evlilik uyumlarıyla olan ilişkisini ve ayrıca, evlilik uyumunun bazı sosyo-demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, çocuk sahibi olup olmama, çocuk sayısı, evlenme biçimi, evlilik süresi, çalışma durumu, eğitim düzeyi, gelir düzeyi) farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amaçlanmıştır.

1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Her ilişki temelinde ihtiyaçların karşılanması amacıyla kurulur. Evlilik ilişkisi de yalnızlıktan kurtulmak, hayatı iyi ve kötü yönlerini paylaşmak, ekonomik, psikolojik ve sosyal zorluklarda destek görmek, sevmek, sevilme ve neslin devamını sağlamak gibi ihtiyaçları karşılamak için gerçekleştirilir. Bu birlikteliğin

devamı eşlerin beklenti ve amaçlarının örtüşmesi, ortak değer ve hedeflere sahip olunması, iletişim ve etkileşimle mümkündür. Kişinin mizacı eş seçmede rol oynayan önemli bir faktördür. Ancak eşlerin kişilik farklılıklarının farkında olmaları, bu farklılıklara saygı duymaları, karşılıklı duygu ve düşüncelerin anlaşılması, bilişsel ve duygusal olarak empati kurulabilmesi sağlıklı, huzurlu ve uyumlu bir evlilik ilişkisini sağlayacaktır. Eşlerin karşılıklı sevgi, saygı, anlayış, güven, paylaşım, dayanışma ve iletişim içerisinde olması ise empati kurulumu ile mümkündür (İbrahimoğlu, 2004; Çelik, 2014).

Sağlıklı bir toplum ancak sağlıklı aile ortamında yetişen bireylerden oluşmaktadır ve bu da eşlerin uyum içerisinde yaşamaları ile mümkündür. Evlilik aile ilişkisinin kurulduğu, bu ilişkinin gelecek nesile aktarıldığı bir kurumdur. Toplumun her bir ferdi insani ve sosyal ilişkileri öncelikle aile ortamında öğrenir. Bir evliliğin, mutlu, huzurlu, başarılı olarak adlandırılması çiftlerin birbirleri ile kurduğu uyuma bağlıdır. Bu uyum aile içerisindeki her ferdin fiziksel ve psikolojik sağlığını etkileyen önemli bir faktördür. Eşlerin kendilerini ve kişilik özelliklerini tanıması, karşılardaki kişilerin duygu ve düşüncelerini, farklılıklarını saygı içerisinde empatik bir yaklaşımla hissedebilmeleri uyumlu evliliğin temelidir ve evlilikte yaşanan çatışmaların, boşanmaların veya yardım alma davranışlarının azaltılmasında etkindir (Soylu ve Kağnıcı, 2015).

Literatür incelendiğinde evlilik uyumu, kişilik özellikleri ve empatik eğilim üzerine ayrı ayrı yapılan çalışmalar mevcutken, özellikle empatik eğilimin evlilik uyumuyla ilişkisini inceleyen çok az çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışma evlilik uyumunu etkilediği düşünülen değişkenlerden kişilik özellikleri ve empatik eğilimin evlilik uyumuyla birlikte ayrıntılı olarak incelendiği tek araştırma olmasıyla önem taşımaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

2.1. EVLİLİK UYUMU

2.1.1. Evlilik Kavramının Tanımı, Amacı ve İşlevleri

Evlilik, toplumun en küçük ve temel yapı taşı olan ailenin (Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012) kurulabilmesi için gerekli, kültürden kültüre farklılık göstermesine rağmen tüm toplumlarda geleneklerle ve resmi olarak kabul görmüş yegane birlikteliktir. Toplumların varlığını sürdürmesi, ayakta durabilmesi için bu birlikteliğin var olması gerekir. Evlilik, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel temellere dayanan ve kendine ait sosyal ve psikolojik sınırları olan bir kurumdur (Tarhan, 2015).

Hünler ve Gençöz'e (2003) göre evlilik bireyin hayatındaki en önemli kişilerarası birlikteliklerden biri olarak kabul edilmektedir. Evlilik, doyum ve mutluluk kaynağı olabileceği gibi aynı zamanda bazı bireyler için olumsuzluklarla sonuçlanabilmektedir.

Evlilik, aile kurmayı ve türün devamını sağlayan iki bireyin daimi bir birliktelik için bir araya gelerek oluşturdukları, birbirine bağlı yapılardan oluşan, eşlerin birbirlerine ve çocuklarına yönelik mesuliyetlerini yerine getirmeye söz verdikleri evrensel bir kurumdur (Çelik ve Tümkaya, 2012). Bu kurum sayesinde kimin ne olduğu, nasıl kontrol edilebileceği rahatlıkla bilinebilir (Bacanlı, 2001).

Evlilik genellikle cinsel ve ekonomik yönden kadın ve erkeğin birbirlerine ihtiyaç duydukları bir beraberlik olarak tanımlanır. (Sevim, 1999). Evlilik ile bireyler arasında ekonomik, sosyal, cinsel ve yasal birliktelik oluşur, bireylerin yaşam kalitelerinde, iyilik hallerinde, genel sağlıklarında ve yaşam doyumlarında değişiklikler yaşanır (Çağ ve Yıldırım, 2013). Evlilik ile aile yasal anlamda meşru

temellere oturtulur (Öner, 2013) ve böylece neslin yetişmesine katkı sağlanmış olunur (Çağ ve Yıldırım, 2013). Evlilik beraberliğinin oluşmasında üç temel gereksinimin karşılanması ve doyurulması amacı yatmaktadır. Bunlar (Güleç, 2012; Özgüven, 2014):

- Biyolojik gereksinim adı verilen ve insan neslinin devamının sağlanması, cinsel ihtiyacın giderilmesi, beraberliğin uzun süreli olmasının sağlanması, böylelikle hem beraberliği hem de kişinin kendini koruma arzusu bireyleri evliliğe iten biyolojik nedenlerdendir.
- Psikolojik gereksinimde bireyin arzu ettiği karşı cinsi sevmesi, onun tarafından sevilmesi, beğenilmesi, seçilmesi, bu kişi ile kendi çocuklarının olması ile beraberliklerinin sürekliliğinin sağlanması hazzı ve bundan duyulan güven evliliğin psikolojik nedenlerindedir.
- Sosyal gereksinim ise, toplumun beklentileri, yasalar önünde kabul görmüş ve onaylanmış bir beraberliğin bireylere verdiği rahatlık, toplum değerleri ile uyumlu olmanın getirdiği saygınlık hazzı ve güven duyguları bireylerin evlenmesine neden olan sosyal nedenlerdir.

Ekşi ve Kahraman'a (2012) göre evlilik ve aile yaşantısının yapı taşı, bir kadınla erkeğin yaşamlarını paylaşabilmeleri, gereksinimlerini karşılıklı olarak giderebilmeleri, birbirlerinin gelişimine ve olgunlaşmasına katkı sağlayabilmeleri oluşturur.

Evlilik olgusuna, birbirinden tamamen ayrı kültürlerde evrensel bir şekilde rastlanması, evliliğin toplumsal bazı işlevleri yerine getirmesinden kaynaklanır (Güleç, 2012). Bu işlevler şöyle sınıflandırılabilir (Güleç, 2012; Özgüven, 2014):

- Evlilik, cinsel hayatın sağlıklı ve meşru bir şekilde düzenlenmesini sağlar,
- Neslin devamını sağlayarak, çocuğa yasal olarak bir baba sağlamış ve böylelikle soy çizgisi belirlenmiş olur,

- Bireylerin ekonomik anlamda üretimlerini ve tüketimlerini düzenleyerek, yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkıda bulunur,
- Bireyleri duygusal açıdan destekleyerek, güvende olma, korunma ve dayanışma içinde oldukları duygularını hissetmelerini sağlar.
- Bireylerin yasal haklarını (miras, sosyal güvenlik) elde etmesine olanak sağlar,
- Bireylere toplumda bir statü verir.

Evlilik, kişilerin yaşamlarına ve iyilik durumlarına tesir eden en önemli tecrübelerden biri olarak kabul edilmektedir (Şendil ve Korkut, 2008). Evlilik hayatında her iki tarafta “vermek” kuralını temel alır. Birey kendisinden daha fazla eşini düşünür, “empatik anlayış” ile onu anlamaya çalışır, gereksinimler karşılıklı olarak karşılır ve acı, tatlı tüm yaşantılar paylaşılır. Bireylerin bu kurallara uymaları halinde evlilik hayatlarında dengeyi ve uyumu yakalama ihtimalleri yükselir (Özgüven, 2014). Uyumlu ve mutlu olarak nitelendirilen evlilikler başarılı evlilikler olup, bunun için de evli bireylerin çaba sarf etmeleri, akıllıca ve planlanmış yaşantıları ile evliliklerini korumaları gerekir (Bilen, 2009). Psikolojik ve emosyonel birlikteliğin sağlandığı evlilikler, sevgi, şefkat, merhamet, sevecenlik, güven ve fedakârlığı besler, bu duygular da evliliğin başarılı bir şekilde devam etmesini sağlar (Saygılı, 2002).

2.1.2. Evlilik Uyumu

Son yıllarda eşler arasındaki uyum psikolojide en çok incelenen konulardan biri haline gelmiştir. Bu çalışmalardan bazıları eşler arasındaki uyumun psikososyal gelişimini, benlik saygısını, bireyin psikolojik uyumunu ve akademik başarılarını nasıl etkilediğini inceleyen araştırmalardır. Araştırmayı gerçekleştiren araştırmacılar arasındaki görüş ayrılıkları ve farklılıklar eşler arasındaki uyumu incelerken farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bazı araştırmacılar, evlilik uyumunu

değerlendirirken eşlerden her birinin evliliklerinden aldıkları doyum ve mutluluk hakkındaki bireysel hislerine odaklanırken, bazıları da eşlerin ortak bir özelliği olarak değerlendirmeye odaklanmıştır (Yılmaz, 2001).

Eşler arasındaki uyum evlilik hayatını tüm yönleri ile etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Bir evliliğin mutlu ya da mutsuz bir evlilik olarak algılanması eşlerin birlikte yaşamayı ne kadar başarabildiklerine, ekonomik, kültürel, sosyal ve bireysel faktörler arasında denge kurabilmedeki etkinliklerine bağlıdır (Gülsün ve ark., 2009; Yüksel, 2013).

Evliliğin sağlıklı ve mutlu bir şekilde devam ettirilmesi evlilikte uyum kavramı ile ifade edilir. (Kublay ve Oktan, 2015). Sağlıklı bir aile ortamının oluşması eşlerin ancak uyum içinde olmaları ile mümkündür. Bu uyumun gerçekleşmesi için de eşlerin birbirleri ile etkileşime girmeleri, kararların bireysel olarak değil ortak alınması, karşılaşılan problemlerin çözümünde olumlu bir yaklaşım sergilenmesi ile mümkün olabilmektedir (Erbek ve ark., 2005). Benzer şekilde Sabatelli'de (1988), evlilik uyumunun gerçekleşmesi için çiftlerin birbirleri ile iletişim halinde olması gerektiğini belirtmiştir. Çiftlerin iletişim kurulabilmesi durumunda evlilik hayatlarında fazla problemlerle karşılaşılmayacağını, problemle karşılaşılması halinde ise bulunan çözümlerin sadece bir tarafı değil her iki tarafı da mutlu edecek çözümler olacağından bahseder (Şener ve Terzioğlu, 2002).

Tarhan'a (2015) göre evlilik, ömür boyu sürecek bir yolculuktan ibarettir. Bu yolculuk serüveninde, tahmin bile edilemeyecek kadar güzel anlar yaşanabileceği gibi hesapta olmayan sorunlar da yaşanabilmektedir. Asıl önemli olanın, bu ömürlük yolculuğu keyifle sürdürebilmek, bunun için de duygu ile mantığı, aşkla arkadaşlığı harmanlayıp bir denge kurabilmek olduğundan bahseder.

Özüğurlu (2013), "Evlilik Raporu" isimli çalışmasında, eşlerin, tutum ve davranışlarında uyumlu bir birlikteliği devam ettirebilmelerinin kurdukları iletişimle mümkün olduğunu belirtmiş, iletişim biçimlerini altı boyutta incelemiştir. Bunlar;

- Eşlerin insan insana ilişkilerinde uyum sağlayıp sağlayamadıkları,

- Çevrelerinde olup bitenleri değerlendirmede ve yaşantılaşmada uyumlu olup olmadıkları,
- Eşlerin toplum içinde birlikte oldukları zaman bu birliktelikte uyumlu olup olmadıkları,
- Eşlerin, birinin kendi varlığını gösterme çabasına diğerinin önem verip vermemesi,
- Karı kocanın birbirlerine ihtiyaç duyduklarında karşılıklı olarak birbirlerinin eksiklerini gidermede uyum gösterip göstermedikleri,
- Eşlerin her ikisini, aynı düzeyde zevk verip doyuma ulaştıran bir cinsel ilişki birliğinin sağlanıp sağlanamamasıdır.

Uyumlu bir evlilik, dolayısıyla başarılı bir aile yaşantısı, çiftlerin yaşantılarını doğru bir şekilde planlamaları ve gayretleri neticesinde kazanılıp, korunması gereken bir birlikteliktir, bu birliktelik uzlaşmayı, paylaşmayı, bireylerin vazifelerini ve mesuliyetlerini benimsemesini öngörür (Şener ve Terzioğlu, 2008).

2.1.3. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

Evlilik yaşantısının kalitesi evli bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlıkları açısından önemlidir. Bundan dolayı birçok araştırmacı, bir taraftan evlilik uyumu kavramını tanımlamaya çalışırken diğer taraftan eşlerin uyumuna etki eden faktörleri belirlemeye çalışmışlardır. Bu araştırmacılardan biri olan Spanier (1976), evlilik uyumunu ölçmeye yönelik ölçme aracı geliştirmek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmasında eşler arası uyumun beş boyuttan etkilendiği ve sonucun bu beş boyutun derecesi ile belirlendiğini ortaya koymuştur. Bu boyutlar, (a) soruna yol açabilecek eşler arası farklılıklar, (b) kişilerarası gerilimler ve kişisel kaygı, (c) eş doyumunu, (d) eşlerin uyuşması, (e) eşlerin ilişkisini etkileyecek önemli kararlarda uzlaşmadır (Koydemir ve ark., 2005).

Bu bölümde, evlilik uyumu üzerinde etkisi olduğu düşünülen sosyo-demografik değişkenlerden, cinsiyet, yaş, çocuk sahibi olup olmama, çocuk sayısı, evlenme biçimi, evlilik süresi, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve gelir düzeyi ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Evlilik uyumu üzerine yapılan çalışmalar, demografik unsurlardan biri olan evlilik süresinin, evlilik doyumunu ve evliliğin nasıl işlediğini anlamak için dikkate alınması gerektiğini önermektedir (Doğan, 2014).

Evlilik süreci, genel olarak başlangıcından sonuna kadar romantik duygular dönemi, çatışma dönemi ve bağlılık dönemi olmak üzere üç döneme ayrılmaktadır. Romantik duygular dönemi evliliğin ilk yıllarında çiftler arasında romantik duyguların yoğun yaşandığı bir dönem olup, çiftlerin evliliklerinden aldıkları doyum oldukça yüksektir. Çatışma dönemi çiftlerin aralarında kişilik ve görüş farklılıklarından dolayı çatışma yaşadıkları dönemdir. Çiftler bu dönemde süreci iyi yönetmeleri ve uyumlu bir şekilde problemlerinin üstesinden gelebilmeleri halinde bir sonraki dönem olan bağlılık dönemine geçerler. Bağlılık dönemi aşk ve arkadaşlık duygularının her ikisinin birlikte yaşandığı sevgi ve saygı dönemidir. Çiftler aşk duygusunu sürekli canlı tutabildikleri ölçüde evlilikten aldıkları doyum yüksek olmaktadır (Tarhan, 2015). Glenn'e (1998) göre, evlilik uyumu, evliliğin ilk 10 yılında düşmekte ve ilerleyen yıllarda da düşmeye devam etmektedir (Doğan, 2014).

Turan (1997), evli 50 çiftin katılımı ile gerçekleştirdiği ve çiftlerin evlilik ilişkilerini, evlilikte güven, bağımlılık kopukluk ve kontrolcülük bağlamında değerlendirdiği çalışmasında, kadınlarda evlilik yılı ile evlilikte güven, bağımlılık, kopukluk ve kontrolcülük değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulmazken, erkeklerde evlilik yılı ile evlilikte güven alt boyutu arasındaki ilişki anlamlı bulmuştur.

Var olan her şeyde olduğu gibi, evlilik hayatının da başlangıç ve bitiş dönemleri vardır. Evlilik yemini ile başlayan ve eşlerden birinin kaybına kadar geçen ve aile yaşam döngüsü olarak tanımlanabilen bu süreçte çiftler farklı deneyimler yaşamaktadır (Nazlı, 2014).

Duvall (1977), aile yaşam döngüsünü sekiz evrede incelemiş ve evrelere ayırırken; çiftlerin fiziksel, duygusal, sosyal durumlarını ve evlilik yaşamlarında değişen rollerini dikkate almıştır (Özgüven, 2014; Nazlı, 2014). Duvall'ın aile yaşam döngüsü Tablo 2.1'de gösterilmiştir.

Hem kadın hem de erkek evlilik uyumu açısından bu yaşam evrelerinden benzer şekilde etkilenmektedir (Demiray, 2006). Bununla birlikte, cinsiyetin, evlilik uyumunu yordamada ayırıcı bir değişken olup olmadığı tartışmalıdır ve literatürde farklı sonuçlar gösteren araştırmalar mevcuttur. Bazı araştırmalar, erkeklerin kadınlara göre evlilik uyumlarını daha yüksek bulurken (Sevinç ve Garip, 2010; Uşaklı, 2010), bazıları kadınların evlilik uyum düzeylerini erkeklere göre daha yüksek bulmuş (Baba, 2010; Tolan, 2015), bazıları da her iki cins arasında evlilik uyumu açısından anlamlı bir fark bulamamıştır (Tutarel-Kışlak, 1995; Polat, 2006).

Yalçın (2014), kadınların sosyo-demografik özelliklerinin evlilik uyumları üzerindeki etkisini incelemiş, araştırma sonucunda, evlilik uyumu ile yaş arasında anlamlı bir fark olduğunu, orta yaş ve üzeri grubundaki kadınların evlilik uyumlarının, 21-30 yaşlarındaki kadınlara göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Benzer şekilde, Tuncay-Senlet (2012), evlilik uyumunun bazı demografik özelliklere göre nasıl değişiklik gösterdiğini incelediği çalışmasında, genç kadınların orta ve daha ileri yaştaki kadınlardan, eşi genç olan kadınların eşi orta ve daha ileri yaşta olan kadınlardan daha fazla evlilik uyumu bildirdiklerini belirlemiştir.

Evlilik hayatında, çocuk sahibi olmak oldukça önemlidir. Sevinç ve Garip (2010), evlilikte sahip olunan çocuğun önemini ve evlilik üzerine etkisini iki farklı yaklaşımla açıklar. Çocuğun evlilik üzerine olumlu etkisini açıklayan ilk yaklaşımda, çocuk sahibi olmak çiftlerin birbirlerine olan sevgilerinin ve evlilikten aldıkları haz ile memnuniyetin kanıtı olarak algılanır ve evlilik ilişkisini geliştirdiği düşünülür. İkinci yaklaşımda, çocuk sahibi olmanın evlilik üzerine olumsuz etkileri ele alınır. Bu yaklaşımda, çocuk, çiftler için bir çatışma ve anlaşmazlık sebebidir ve çiftlerin birbirine yaklaşmasını, sıcak ve samimi ilişki kurmalarını güçleştirir.

Tablo 2.1. Duvall’ın Aile Yaşam Döngüsü Modeli

Aile Yaşam Döngüsü Evresi	Aile İçindeki Pozisyon	Ailenin Kritik Gelişimsel Görevi	Evrenin Süresi
1.Çocuksuz evli Çiftler (2 yıl)	Karı Koca	Karşılıklı doyurucu bir evlilik kurmak. Hamileliğe ve annelik babalık sözleşmesine uyum sağlamak.	2 yıl
2.Bebekli Aileler (30 aylık bebeği olanlar)(2-5 yıl)	Karı-Anne Koca-Baba Küçük kız çocuğu/ erkek çocuğu	Küçük çocuğun gelişimine uyum sağlama, cesaretlendirme	2-5 Yıl
3.Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Aileler(30 ay 6 yaş)	Karı-Anne Koca-Baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk- erkek kardeş	Okul öncesi dönem çocuğunun kritik ilgi ve ihtiyaçlarına uyum sağlamak.	3-5 Yıl
4.Okula giden çocuğu olan aileler (6-12 yaş)	Karı-Anne Koca-Baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk- erkek kardeş	Okul çağında çocuğu olan ailelerle uyum içinde olmak. Çocukların eğitsel başarılarını cesaretlendirmek.	7 Yıl
5.Ergenlik Çağında çocukları olan aileler (13-20 yaş)	Karı-Anne Koca-Baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk- erkek kardeş	Özgürlük ve sorumluluk arasında denge oluşturmak.	7 Yıl
6.Hareket Eden Merkezler Olarak Aile (Birinci çocuk evden ayrılmış, son çocuk evden ayrılıyor)	Karı-Anne- Büyükanne Koca- Baba-Büyükbaba Kız çocuk-kız kardeş-hala Erkek çocuk-erkek kardeş amca	Genç yetişkinleri, is, askerlik, okul ve evlilik için özgür bırakmak.	8 Yıl
7.Orta Yaşlı Anne-Baba (Boşalmış evden emekliliğe)	Karı-Anne- Büyükanne, Koca-Baba- Büyükbaba	Evlilik ilişkilerini tekrar inşa etmek, daha yaşlı ve daha genç kuşaklarla soy bağlarını sürdürmek.	15+-
8.Aile üyelerinin Yaşlanması (Emeklilikten her iki eşin ölümüne)	Dul Erkek-Dul Bayan, Karı-Anne- Büyükanne, Koca- Baba-Büyükbaba	Yalnız yaşama ile baş etme, emekliliğe uyum gösterme.	10-15 +-

Kaynak: Nazlı, S. (2014). Aile Danışmanlığı. Ankara: Anı Yayıncılık.

White (1986) çalışmasında, evlilikte mutluluk ve çocuk arasında olumsuz ilişkilere yol açan sebepleri incelemiş ve araştırmasına evlilikte çocuk ile mutluluk arasında negatif ilişki tespit edilen 1535 evli birey katılmıştır. İlk çocuğun dünyaya gelmesi veya küçük yaşta çocuk sahibi olmak evliliklerinde sorun yaşayan mutsuz çiftlerin evliliklerinin ilk üç yılında boşanma olasılığını azaltacaktır. Çiftler bir süre evliliklerini devam ettirecek, bununla birlikte çocuk ile mutlu evlilik arasındaki negatif ilişki devam edecektir (Sevinç ve Garip, 2010).

White ve arkadaşları (1990) bir başka çalışmada, çocukların evden ayrılmasının aile üzerindeki etkilerini araştırmış ve boş yuva evresi ile evlilik uyumu arasında pozitif ilişki tespit etmişlerdir. Çocukların yaşları küçüldükçe evlilik uyumunun azaldığı, çocukların yaşları büyüdükçe evlilik uyumunun arttığı belirtilmiştir (Demiray, 2006).

Çocukların evlilik doyumuna negatif etkisi çoğunlukla çocukların davranış problemlerinden kaynaklanmaktadır. Çiftler, çocuk bakımında görevlerin paylaşımı, sorumlulukların eşit dağıtılması, nasıl bir eğitim ve disiplin anlayışının sergileneceği gibi konularda sıklıkla fikir ayrılığı yaşamaktadır. Çocuk, evlilikte yaşanan çatışmaları etkilediği gibi bu çatışmalarda çocuğu etkilemekte, dolayısı ile evlilik ve aile içi uyum da etkilenmektedir (Canel, 2007).

Tüfekçi-Hoşgör (2013) araştırmasında benzer sonuçlar elde etmiş, çocuğu olmayan evli bireylerin evlilik uyumlarının bir, iki veya üzeri çocuğu olan çiftlerden daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Çocuk sahibi olan çiftlerin çocukla ilgili çeşitli konularda çatışma yaşayabilecekleri, çocuk sayısının aile bütçesinde masraf artışına yol açabileceği gibi durumların evlilik uyumunu azaltıcı bir faktör olduğunu akla getirmektedir. Yalçın (2014) ise bu araştırmalardan farklı olarak, çalışmasında kadınların evlilik uyumlarının çocuk sayısına bağlı olarak değişmediği sonucuna ulaşmıştır.

Evlilik, iki farklı cinsin bir araya gelmesi ile oluşan ve yasal bir statüsü olan toplumsal bir kurumdur. Bununla birlikte, evlilik kararı bazı durumlarda sadece evlenecek çiftler tarafından verilmemekte, farklı bir takım unsurlar devreye girmektedir. Literatürde yer alan evlilik çeşitleri incelendiğinde, evliliklerin, sevgi

birlikteliğinin yanında, sosyo-kültürel, ekonomik nedenler ve karar vericilerin kim ya da kimler olduğuna bağlı olarak farklılaştığı görülmektedir (Tacoğlu, 2011). Bu sebepten dolayı, bu çalışmada, evlenme biçimi, evlilik kararını çiftlerin bizzat kendilerinin verdiği ve başkaları tarafından verilen evlilikler olarak incelenmiştir.

Fışılolu (2001) Türkiye’de 150 evli çiftin katılımı ile (akraba evliliği yapmış 68 çift ve akraba evliliği yapmamış 82 çift) evlilik uyumu ile akraba evliliği arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, akraba evliliği yapan çiftlerin akraba kaynaklı sorunları daha çok yaşadıkları ve evlilik uyumlarının da akraba evliliği yapmayanlara göre daha düşük olduğunu belirlemiştir.

Çimen’in (2007), çalışmasına katılan çiftlerden görücü usulü ile evlenen bireyler anlaşarak evlenen bireylere göre daha az evlilik doyumu bildirmişlerdir. Anlaşarak evlenen bireyler görücü usulü ile evlenenlere göre birbirlerini tanıyabilmeleri için gerekli zamana sahiptirler. Bu tanıma sürecinde, bireylerin beklentilerine cevap veren eşleri seçme olasılığı yüksektir. İlişki doyumundaki bu farkın anlaşarak evlenen çiftlerin birbirlerini evlilik öncesi tanıma fırsatına sahip olmalarından kaynaklandığı ileri sürülmüştür. Evlilik şekline göre, evlilik uyumunu inceleyen bir başka araştırmada, evlilik kararını kendi veren ve kendi tanıştığı kişi ile evlenen kadınların, görücü usulü ile evlenenlere göre evlilik uyum puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Tuncay-Senlet, 2012).

Bu çalışmaların aksine, Uşaklı (2010), araştırmasında bireylerin evlilik uyumu ve evlilik şekli (tanışıp anlaşarak evlenme ile görücü usulü evlenme) arasında anlamlı düzeyde farklılık bulamamıştır. Türk toplumunda görücü usulü ile evlenme genel kabul görmüş bir evlenme biçimidir (Özgüven, 2014).

Literatürde, eğitim düzeyinin artması ile evlilik uyumunun da arttığını gösteren çalışmalar mevcuttur. Bununla birlikte Colebrook Seymour’un (1998) evlilik uyumu ve eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında olduğu gibi, bu görüşün aksini savunan eğitim düzeyi yükseldikçe (lisans ve lisansüstü) evlilik doyumunun azaldığını gösteren çalışmalar da vardır (Tolan, 2015).

Erken yaşlarda evlendikleri için eğitim seviyesi düşük olan çiftler, evlilikle ilgili gerçekçi olmayan beklentilere sahip olabilirler. Bu kişilerin iletişim ve problem çözme becerilerini etkin kullanamamaları olasıdır ve ayrıca, bu kişiler, evlilik rollerine hazırlıksız olmaları sebebi ile evlilikte stres artış gösterebilir (Doğan, 2014).

Evli çiftlerdeki çift uyumunu ve evlilikte yaşanan çatışmaları demografik özellikler açısından inceleyen Şendil ve Korkut (2008), çalışmalarında, düşük eğitim seviyesinin çiftler arasındaki ilişkinin kalitesini etkilediğini, eşler arasında fikir alışverişi, birlikte zaman geçirme, iletişim ve sevgilerini gösterme biçimleri açısından uyumsuzluklara sebep olduğunu, eğitim seviyesi düşükçe çiftlerin evlilik uyumlarının da düştüğünü belirlemişlerdir.

Ailenin sosyo-ekonomik durumunun, evlilik uyumuna olan etkisini inceleyen araştırmalar, eğitim, meslek, gelir gibi değişkenlere bağlı olarak bireylerin algıladığı ekonomik yeterlilik düzeyinin evlilik kalitesi ile ilişkili olduğunu ve özellikle gelir düzeyinin kadınların evlilik uyumu üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir (Demiray, 2006).

Eskiden, geleneksel ve az gelişmiş toplumlarda kadın çoğunlukla ev içi işlerle ilgilenmekle, erkek ise ailenin geçiminden sorumlu idi. Endüstrileşme ve modernleşme, kadının eğitim ve sosyal imkânlarının artmasına ve iş hayatında daha fazla yer almasını sağlamıştır. Kadın bir taraftan yeni hak ve özgürlükler elde ederken diğer taraftan iş ve sorumlulukları ve ondan beklenen rolleri de artmıştır (Şener ve Terzioğlu, 2002; Çilli ve ark., 2004).

Kadın, artan sosyo-ekonomik düzeyine bağlı olarak hayatı ile ilgili kararlar üzerinde daha çok söz sahibi olmuş, özel ilgi alanları ve kariyer elde etmiştir. Çalışan kadınlar, evlilikle birlikte çocuk sahibi olduklarında gerek mesleki kariyer gerekse özel ilgi alanlarından ve özgürlüklerinden fedakarlık etmek zorunda kaldıkları için de evlilik uyumlarının azaldığı gözlenmiştir (Demiray, 2006).

Çağ ve Yıldırım (2013), 811 (448 kadın, 363 erkek) evli bireyin katılımı ile yaptıkları çalışmada evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenleri incelemiş; eş desteği, cinsel yaşam memnuniyeti ve eğitim düzeyi değişkenlerinin

evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığını, cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, ailenin gelir düzeyi ve ev içi sorumlulukların paylaşımı değişkenlerinin evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordamadığını belirlemişlerdir.

Sezer (2005), Malatya İl merkezinde 85 evli kadın ile gerçekleştirdiği çalışmada, kadınların uyum düzeyini bazı değişkenlere göre incelemiştir. Çalışmasında, kadınların çalışma durumunun, genel uyum, sosyal uyum, kendini gerçekleştirme, aile ilişkileri ve anti sosyal eğilimleri ile aralarında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Çalışan kadınlar, çalışmayan kadınlara göre, genel uyum, sosyal uyum, kendini gerçekleştirme, aile ilişkileri ve anti sosyal eğilimleri açısından hem kendileri hem de çevreleri ile daha uyumludurlar. Çalışma durumunun genel olarak kadınların uyumlarını olumlu anlamda etkilediği söylenebilir.

2.2. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

2.2.1. Kişilik

Kökleri antik döneme kadar dayanan ve insan davranışlarının temellerini araştıran psikoloji, hali hazırda bazı sorulara cevap bulamamıştır. Yıllar içinde, birçok araştırmacı, insan davranışlarını anlamaya ve nedenlerini ortaya çıkarmaya yönelik farklı yaklaşımlar sergilemiş, kuramlar ortaya atmış ve tüm bu çabalar neticesinde psikoloji içinde farklı çalışma alanları oluşmuştur. Kişilik psikolojisi, günümüz psikolojisinin önemli çalışma alanlarından biridir. Her bireyin kendine özgü, davranış, duygu ve düşünce biçimi olduğuna inanan ve kişilerarası farkları anlamayı amaçlayan psikolojinin bu alanı, kendisi ve çevresi ile sürekli bir etkileşim içinde olan bireyin davranışlarının içinde bulunduğu durumdan mı yoksa kişiliği tarafından mı şekillendiğini ortaya çıkarmaya çalışır (İnanç ve Yerlikaya, 2012). McAdams'a göre (1995), kişilikle ilgili açıklamaların yapılabilmesi için öncelikle kişiliğin yapısının tanımlanması, daha sonra bu tanımın forma dönüştürülmesi gerekmektedir (Somer ve ark., 2011).

Kişilik teriminin kökleri, Latince “maske” anlamına gelen ve tiyatro oyuncularının kullandığı “persona” sözcüğüne dayanmaktadır (Sevi, 2009). TDK (Türk Dil Kurumu) Türkçe Sözlük’te (2011), kişilik kavramının, “bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet” ve “bireyin toplumsal hayatı içinde edindiği alışkanlıkların ve davranışların bütünü” olarak birden fazla tanımına yer verilmiştir.

Kişilik kavramı, kişilik psikologları arasında yıllardır süre gelen bir tartışma konusudur. Kişiliğin nasıl tanımlanacağı, kişilik psikolojisi alt dalında hangi konuların olması gerektiği tartışılan konulardır. Kişilik psikologlarının hangi konulara önem vermeleri gerektiği konusunda kişilik kuramcılarının ayrı görüşleri vardır. Kimi bilinçaltı mekanizmalara, kimi öğrenme öykülerine, kimileri de insanların düşüncelerini düzenleme yöntemlerine bakar (Burger, 2006). Literatürde yer alan, farklı kişiler tarafından farklı zamanlarda yapılmış tanımlardan birkaçı şöyledir:

Cüceloğlu’na göre (2011) kişilik, “Bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu ve diğer insanlar tarafından ayırt edici ve tutarlı olan yapılaşmış ilişki şekilleridir”.

Eren’e göre (2012) kişilik, “Bireyin fizyolojik, zihinsel ve ruhsal özellikleri hakkında sahip olduğu bilgidir”.

Burger (2006) kişiliği, “Bireyi kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler” olarak tanımlamıştır. Tutarlı davranış kalıpları denildiğinde zamandan ve içinde bulunulan durumdan bağımsız olarak benzer davranışların sergilenmesini, kişilik içi süreçler denildiğinde ise bireyin davranışlarını ve hislerini etkileyen bireyin içinde gelişen duygusal, bilişsel ve güdüsel süreçler anlaşılmaktadır (Deniz, 2011).

Senemoğlu (2007) ise kişiliğin oluşumunda bireyin sahip olduğu duyguların, yeteneklerin, güdülerin, mizacın, sosyal, fiziksel ve bilişsel özelliklerin, karakter, değer, inanç ve tutumların ve hatta bireyin görüşleri gibi birçok özelliğin rol oynadığına ve önemine vurgu yapmıştır.

Kişilik kavramının, çeşitli şekillerde ortaya konulmasından dolayı sade bir tanımının yapılması neredeyse imkansızdır. Bununla birlikte yapılan tanımların bazı ortak noktaları vardır. Bu noktalar özetlenecek olursa; kişilik, tüm biyolojik özellikleri, içgüdüleri, dürtüleri, eğilimleri, öğrenme yolu ile kazanılmış deneyimleri içeren bir bütündür. Bireyin gelişim süreci evrelerinde gerçekleşen yapılanma ve bağlantıların bir bütünü olup, bu bütünlüğü, kişiye özgü ve bireysel farklılıkları oluşturan, tutum ve davranışlara yansıyan özelliklerin nitelikleri oluşturur (Köknel, 1995; Özüğurlu, 2013). Psikologlara göre kişilik, bireyin sıklıkla yaptığı bireye özel davranışları ve onu diğer kişilerden ayıran ayırt edici davranışları içermektedir (Morgan, 2011). Aynı zamanda kişinin çevresine uyum sağlamak için sergilediği davranışların bir bütünü olarak da nitelendirilmektedir (Köknel, 1995).

Kadın ve erkeğin, toplumsal bir kurum olan evlilik ile hayatlarını birleştirmelerinin temelinde cinsellik yatmasına rağmen, evliliğin işleyişinde kişilikleri daha çok etkilidir. Bireyin kişiliği doğduğu andan itibaren yaşamı boyunca toplumsal olaylardan etkilenir ve insana dair tüm bu olaylar kişiliği yapılandırıp, biçimlendirir (Özüğurlu, 2013). Çoğu zaman farklı sosyo-kültürel ve ekonomik çevreden gelen, kendine özgü davranış, duygu ve düşünce biçimine sahip iki birey evlilik kurumu ile hayatlarını birleştirdiklerinde, farklılıklarla yüzleşmek zorunda kalmakta, bunları anlamak ve anlamlandırmakta zorluk çekebilmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2012; Özüğurlu, 2013). Çiftlerden her birinin nerede nasıl davranacağını öngörebilmek çiftlerin birbirleri ile etkileşimi ve iletişimi ile mümkündür. Aynı evi paylaşan fakat birbirlerinden tamamen farklı kişilik yapısına sahip iki birey arasında, bu farklılıktan dolayı dönem dönem sorun yaşanması kaçınılmazdır. Kişilik farklılıkları evlilikte yaşanan sorunun yoğunluğunu, çözüm sürecini ve evlilik uyumunu etkileyen unsurlardan biridir (Özer ve Cihan-Güngör, 2012).

Karney ve Bradbury (1995), evli çiftlerin bazı kalıcı kişilik özelliklerini evlilik ilişkilerine yansıttıklarını, bu kalıcı özelliklerin romantik ilişkilerin önemli unsurlarından biri olduğunu ve sağlıklı kişilik özelliklerine sahip çiftlerin evlilik uyumlarının ve evlilik doyumlarının yüksek olduğunu belirtmiştir (Tolan, 2015). Olumsuz kişilik özelliklerine sahip bireylerle gerçekleştirilen evlilikte ilişkilerin sorunlu, stresli ve çatışma içerisinde geçmesi kaçınılmazdır (Gerçik, 2014).

2.2.2. Kişilik Özellikleri

İnsan, doğası gereği oldukça karmaşık bir varlıktır. Bundan dolayı kişilik, psikolojide en kapsamlı kavramlardan biridir. Bireye özgü olması, doğuştan gelmesi ve zamanla değişikliğe uğraması gibi durumsal ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulduğunda, tüm evreni bir tanıma sığdırmak oldukça zordur. Bazı kuramcılar, kişiliği varsayımsal bir yaklaşımla açıklamaya çalışmışlar ve kişilikle ilgili her şeyin dışarıdan gözlenemeyeceğini ileri sürmüşlerdir. Pek çok kişilik özelliklerinin bireyin iç dünyasının bir göstergesi olduğunu bu sebepten asıl incelenmesi gereken konunun kişilerarası ilişkiler olduğunu savunmuşlardır. (Dal, 2009).

Kişilik özellikleri, bireylerin belli şartlar altında belirli bir biçimde davranma eğilimleri olarak tanımlanabilmektedir. Bu özellikleri tipik yapan, tutarlı olmaları, uzun süreli ve içsel nedenli kişisel nitelikler olmalarından kaynaklanmaktadır. Benzer şekilde Allport ve Odbert, kişilik özelliklerini kişinin çevreye uyumunu sağlayan oldukça tutarlı ve kararlı, genelleşmiş ve kişiselleşmiş eğilimler olarak tanımlamışlardır. John, Hampson ve Goldberg'e (1991) göre ise kişilik özellikleri duruma göre ortaya çıkan, duygusal tepkiler içeren, bireylerin hem kendilerini hem de diğer bireyleri anlamak ve tanımlamak için kullandıkları bir kavramdır. Kişilik özellikleri, ayrıca, bireylerin geçmiş deneyimlerinden yola çıkarak şimdiki anı tahmin etmeye, bu durumları açıklamaya ve sosyal ortamlarda davranışlarını kontrol etmelerine olanak sağlamaktadır. Bireyin belirli bir durumda nasıl davranacağı sadece kişilik özelliklerine bağlı olmayıp, durumdan kaynaklanan güdüsel değişkenlerden de etkilenmektedir (Somer ve ark., 2011). Bazı araştırmacılar, kişilik özelliklerinin insan davranışlarının tahmin edilmesinde kullanılabileceğini ileri sürmüşlerdir (Deniz ve Erciş, 2008).

2.2.3. Kişilik Kuramları

Kişilik teorileri, bireylerin kişilik yapıları ve işleyişi hakkında varsayımsal beyanları ile bireylerin belirli koşullara nasıl tepki gösterecekleri ve nasıl uyum

sağlayacakları konusunda değişik tahminlerde bulunarak kişiliğin yapısını, kaynağını ve bağlantısını anlamayı ve kişiliği değerlendirmek için davranış ve olayları tahmin edebilmeyi amaçlamaktadır (Gerrig ve Zimbardo, 2015).

Skinner, insanın hayatında insan davranışları kadar tanıdık ve daha önemli bir şeyin olmadığından, bununla birlikte insan davranışlarının da yeterince anlaşılamadığından bahseder (Burger, 2006). Araştırmacılar, insan davranışlarını incelerken fizik, kimya, biyoloji gibi fen bilimlerinden farklı olarak kendi yapısını, doğasını ve özünü araştırırlar. İnsan var olan en karmaşık varlıktır ve tek bir kuramla onu tanımlamak ve anlamlandırmak neredeyse imkansızdır (İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Literatürdeki farklı kişilik kuramları incelendiğinde, kuramcıların kişiliği kendi kuramsal yaklaşımları doğrultusunda açıklamaya çalıştıkları görülür. Bununla birlikte farklı tanımlar içerisinde kişiliğin bireyi diğerlerinden ayıran bir özellik olduğunda, bireye özgü olduğunda, tutarlı ve yapılanmış özellikleri içerdiğinde hem fikirdir (İnanç ve Yerlikaya, 2012). İnsanlar arasındaki farklılıkları inceleyen kişilik psikologlarının ve araştırmacıların cevabını aradığı temel soru tutarlı davranış kalıplarının ve kişilik içi süreçlerin kaynağıdır (Burger, 2006).

Kuramlar, araştırmacılar tarafından geliştirilirken, insan davranışlarını anlamak, açıklamak, yordamak ve kontrol etmek amaçlanmış, mükemmel olmadıkları gibi zayıf ve güçlü yönleri de olan, tartışmaya açık ve değişebilen mevcut kuramcı bakış açıları ortaya çıkmıştır (İnanç ve Yerlikaya, 2012). Kişilik kuramları altı genel yaklaşımla kişiliği açıklamaya çalışırlar. Bu yaklaşımlar; psikanalitik, ayırıcı özellik, biyolojik, insancıl, davranışsal/sosyal öğrenme ve bilişsel yaklaşımdır. Bu altı yaklaşımın her biri insan davranışlarını farklı şekillerde açıklamaya çalışır ve birbirlerini tamamlayıcı modeller olduğu düşünülür. Fakat her bir yaklaşımın insan davranışları hakkında zıt görüşleri sürdüğü unutulmamalıdır (Burger, 2006).

Psikanalitik Yaklaşım: Freud'çu yaklaşım olarak da isimlendirilen bu yaklaşımda kişilik bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı olarak üçe ayrılarak incelenir. Bu yaklaşıma göre insan davranışlarındaki farklılığın sorumlusu bilinçaltıdır. Freud

benliğin rolünü atın sırtındaki adam örneği ile açıklar. Bu adam hem gitmek istediği yöne doğru atı sürmek zorunda hem de atın gücünü kontrol altında tutmak zorundadır (Burger, 2006). Freud'a göre bireyin, tüm zihinsel ve fiziksel davranışları doğuştan getirdiği içgüdüler tarafından gerçekleştirilir. İçgüdülerin dört ortak özelliği vardır. Bunlar bir ihtiyaçtan doğar (kaynak), bu ihtiyacın doyurulması gerekir (amaç), o içgüdünün doyumunu sağlayabilecek her şey (nesne) ve içgüdüyü tatmin etmek için sarf edilen çabanın miktarı (itici güç) (İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Ayırıcı Özellik Yaklaşımı: Bu yaklaşımın savunucuları, ayırıcı özellik yelpazesinde yer alan çok çeşitli kişilik özelliklerinden bazılarının bireylerde var olduğuna inanır (Burger, 2006). Araştırmacılar, çok sayıda bireyin davranışlarını öngörebilmek ve bu bireyleri tanımlayabilmek için tipleri ya da ayırıcı özellikleri belirlemeye yönelmişlerdir. İngilizce' de bu amaçla kullanılan 4000'den fazla sıfat vardır. İlk yıllarda kaç tip insan olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla bireyleri mutlu, mutsuz, sinirli, soğukkanlı gibi tiplere, başka çalışmada, piknik, atletik ve zayıf gibi dış görünüşlerine göre tiplere ayırmaya çalışmışlar, son zamanlarda ise ayırıcı özellik yaklaşımı tiplere yaklaşımının yerini almıştır. Ayırıcı özellik, bir bireyin belirli kişilik özelliklerini gösterme derecesine göre sınıflandıran ve bu kişilik özelliklerinin ne derece kararlılık gösterdiğini inceleyen bir yaklaşımdır (Burger, 2006).

Biyolojik Yaklaşım: Bu yaklaşımın savunucularına göre, bireysel farklılıkları oluşturan yapısal özellikler, bireyin biyolojik ve fizyolojik şartlarından kaynaklanırlar (Burger, 2006; İnanç ve Yerlikaya, 2012). Eysenck (1997), biyolojik temelleri incelenmedikçe kişiliği oluşturan bileşenlerinin yüzeysel ve anlamsız kalacağını belirtmiş ve kişilik oluşumunun dörtte üçlük gibi neredeyse tamamına yakın bir bölümünün kalıtım ile şekillendiğini ileri sürmüştür (İnanç ve Yerlikaya, 2012).

İnsancıl Yaklaşım: Biyolojik yaklaşıma tepki olarak ortaya çıkan bu yaklaşım, kişilik farklılıklarına bireyin sorumluluk ve kendini onaylama duygusunun neden olduğunu savunmaktadır (Burger, 2006). Bu yaklaşıma göre kişi kim olduğu ve nasıl davranacağı konusunda özgür bir iradeye sahiptir ve tüm bunlardan kişinin kendisi sorumludur (İnanç ve Yerlikaya, 2012). Abraham Harold Maslow ve Carl Ransom Rogers da insancıl yaklaşımın öncüleridir (Burger, 2006; İnanç ve

Yerlikaya, 2012). Rogers, her bireyin başarılı ve mutlu olma potansiyeline sahip olduğuna inanır ve insanlığa dair olumlu bir bakış açısına sahiptir. Ona göre, potansiyeli tam olarak kullanan kişi iyi bir yaşama sahiptir. Maslow'da "Kendini gerçekleştiren bireylerin özgür iradesi, ortalama insanlarınkinin üstündedir" diyerek, kendini gerçekleştirmiş insanların mükemmel olmadıklarını bununla birlikte kendilerini oldukları gibi kabul edip sevdikleri için zayıflıklarının farkında olduklarını ve bunun üstesinden gelmek için de çaba sarf ettiklerini vurgulamıştır (Burger, 2006).

Davranışsal/Sosyal Öğrenme Yaklaşımı: Bu yaklaşıma göre koşullanma ve beklentiler, tutarlı davranış kalıplarının oluşmasına sebep olmaktadır (Burger, 2006). Yeni bir davranışın kazanılmasında ve bu davranışın kalıcı hale gelmesinde pekiştireçler önemli bir yer tutmaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2012). Davranışçı bakış açısı ile tutum değişikliği, dil öğrenme, psikoterapi, öğrenci-öğretmen etkileşimi, sorun çözme, cinsiyet rolleri ve iş doyumu gibi konular incelenmeye çalışılmış, yaklaşımın ilk ortaya atıldığı yıllarda gözlenebilen davranışlarla sınırlı iken daha sonra bilişsel ve sosyal özellikler de eklenerek daha geniş bir açı ile davranış betimlenmeye çalışılmıştır. Bu geniş kapsamlı yaklaşımla insan davranışları anlaşılmalı ve tutarlı davranış kalıplarını neden sergiledikleri açıklanmaya çalışılmıştır (Burger, 2006; İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Bilişsel Yaklaşım: Davranışçı ve bilişsel kuramlar, kişiliği ve bireylerin davranışlarını öğrenme bakış açısı ve öğrenme psikolojisi ile açıklamaya çalışmış kuramlardır. Davranışçı yaklaşımın aksine bilişsel yaklaşımı savunanlar davranışların birey tarafından nasıl yorumlandığı ve düşünce süreçleri üzerinde durarak, davranışların birey tarafından olayları yorumlama biçimlerine göre belirlendiğine (İnanç ve Yerlikaya, 2012) ve kişilerin davranışlarındaki farklılıkların sebebini, kişilerin bilgiyi farklı yöntemlerle işlemelerine dayandırmışlardır (Burger, 2006).

Bu yaklaşımların her biri kişilik ve bireylerin davranışlarını farklı yaklaşımlarla açıklamaya çalışmış, bununla birlikte psikologlar bireylerin davranışlarını anlayabilmek için bir veya birden fazla yaklaşıma öncelik vermiştir (Burger, 2006).

2.2.4. Beş Faktör Kişilik Kuramı

Bu bölümde, literatürdeki çeşitli kişilik kuramları içerisinde farklı kültür ve dillerde rahatlıkla kullanılan ve sadece kişilik özelliklerini sınıflandırmakla kalmayıp, kişilik yapısını neyin oluşturduğu sorusuna cevap veren beş faktör kişilik kuramına yer verilmiş olup, bireylerin farklı kişilikleri tanımlamak için kullandıkları benzer sıfatları içeren beş faktör modelinin (Somer ve ark., 2011) özellikleri Tablo 2.2’de gösterilmiştir.

Beş faktör kişilik özellikleri kuramı, McCrae ve Costa’nın ortak çalışmalarının bir ürünüdür. İlk olarak 1960’lı yıllarda Allport’un ayırıcı özellik çalışmalarını ile başlayıp ardından Cattell ve Eysenck’le devam eden, kişiliğin temel boyutlarını belirlemeye yönelik çalışmalar beş faktör kişilik kuramı ile yeni bir boyut kazanmıştır. İlk zamanlar kişilik özelliklerini tanımlamaya odaklanan McCrae ve Costa daha sonraları kişilik boyutlarının tanımlanması ve açıklanması gerektiğini düşünerek çalışmalarını kuram boyutuna taşımışlardır (İnanç ve Yerlikaya, 2012; Yeni, 2015).

Çeşitli kişilik test ve ölçeklerinin kapsamlı faktör analizi ve kişiliği tanımlayan sıfatların analizi ile şekillenmiş beş faktör modeli, son zamanlarda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu modelde, kişiliğin temel boyutlarını temsil eden beş faktör ve bu faktörlerin dayandığı dört temel nokta vardır (Costa ve McCrae, 1992). Bunlar:

- Boylamsal ve çarpaz gözlem çalışmaları beş faktörün hepsinin, davranış kalıplarını orta çıkaran eğilimleri olduğunu göstermektedir.
- Her bir faktörle bağlantılı olan kişilik özellikleri, araştırıldığı toplumun dilinde ve kişilik sisteminde bulunmaktadır.
- Faktörler, farklı kültürlerde farklı şekillerde ifade edilmelerine rağmen, farklı yaş, cins, ırk ve dil gruplarında görülmektedir.
- Katılsal kanıtlar, faktörlerin bazı biyolojik temellere dayandığını ileri sürmektedir (Costa ve McCrae, 1992).

Tablo 2.2. Beş Faktör Kişilik Modelindeki Temel Faktörler

ÖZELLİKLER	FAKTÖR ADI			ÖZELLİKLER
Mesafeli, ciddi, dikkat çekmeyen, yalnızlığı seven, kararlarını başkalarına dayandırmayan	İçedönük	DIŞADÖNÜKLÜK	Dışadönük	Canlı, girişken, sosyal, hareketli, coşkulu, rahat, doğal, iyimser
İnsanlara güvenmeyen, işbirliğinden çok yarışmaya eğilimli, bağımsız, mücadeleci, uyanık, tepkisel, şüpheli, kendini düşünen	Dik Başlı	YUMUŞAK BAŞLILIK	Yumuşak Başlı	Çatışmadan kaçınan, hassas, merhametli, geçimli, sakin, insanlara güvenen, işbirliğine yatkın
Esnek, plansız, çabuk karar veren, fevri, kurallara çok bağlı olmayan	Düşük Sorumluluk	SORUMLULUK	Yüksek Sorumluluk	Düzenli, planlı, amaçlı, kararlı, temkinli, tedbirli, sorumluluk sahibi
Kendine güvenli, engellerle basa çıkmada etkili, sakin, uyumlu, telaşsız	Dengeli Duygusal Durum	DUYGUSAL DENGESİZLİK	Dengesiz Duygusal Durum	Hassas, duygusal, endişeli, gergin, dirençsiz, fevri
Muhafazakar, yeniliğe dirençli, ince düşünmeyen, ilgi alanları sınırlı, geleneksel	Somut-Pratik	DENEYİME AÇIKLIK	Gelişime Açık	Analitik düşünen, duyarlı, ilgi alanları geniş, yeniliğe açık, yaratıcı

Kaynak: Somer ve ark.(2011). Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE). 2. Baskı, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.

Kişilik özelliklerinin, kişilerin içsel tecrübelerini, dışarıdan gözlenebilen davranışlarını tanımlamak, sınıflandırmak ve sonuçta özetlemek gibi bir fonksiyonu vardır (Somer ve ark., 2011). Geniş kişilik özelliklerini sınıflandırmada ve kişiliğin temelini oluşturan özelliklerin analizinde yardımcı olan beş faktör modeli, beş ana maddede toplanmıştır. Bunlar; Duygusal Dengesizlik / Nevrotiklik, Dışadönüklük, Deneyime Açıklık, Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk (Costa ve McCrae, 1992).

2.2.4.1. Duygusal Dengesizlik / Nevrotiklik

Duygusal tutarsızlık ve nevrozizm olarak da tanımlanan bu boyut, bireyin kendini rahat, güvende ve endişeden uzak hissetme derecesini gösterir (Yıldızoğlu, 2013). Costa ve McCrae' ya göre (1992) bu boyut, endişe, kırgınlık, sıkıntı, öz farkındalık, düşünmeden hareket etme, kırılabilirlik ve depresyonu belirtir.

Duygusal olarak dengeli olan bireyler, rahat, sakin (Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012), uyumlu, kendine güvenli ve olumlu duygular yaşamaya eğilimlidirler. Duygusal anlamda tutarsız olan bireyler ise, heyecanlı ve endişelidirler. Ruh hallerinde hızlı değişiklikler görüldüğü (Yıldızoğlu, 2013), olumsuz duygular yaşama eğiliminde oldukları ve stres durumunda etkin olmayan baş etme yöntemleri kullandıkları için bu kişilerde bazı patolojik davranışlar gelişebilir (Demirkan, 2006). Duygusal sıkıntı içinde olan ve duyguları değişiklik gösteren bireyler, nevrozizm düzeyi yüksek bireyler olup, günlük yaşamlarında sıklıkla strese maruz kalırlar (Burger, 2006).

2.2.4.2. Dışadönüklük

Eysenck'in İçedönüklük/Dışadönüklük boyutu ile büyük oranda benzerlik gösteren bu faktör sosyal, sokulgan, girişken, hareketli, neşeli, hakkını savunma ve hayat dolu olma gibi özelliklerle birlikte düşünülür (Burger, 2006; Demirkan, 2006; Sevi, 2009). Dışadönük kişiler, cana yakın, konuşkan ve girişken olmaları sebebi ile oldukça sosyaldirler (Burger, 2006; Yeni, 2015), duygu ve düşüncelerini ifade

etmekte hiç zorlanmazlar. Hümanist eğilimde oldukları için insanlarla etkileşimde olabilecekleri işlerde çalışmayı severler (Özaydınlık, 2014).

Dışadönük kişilik özelliğine sahip bireylerin, iş ve farklı kültür gibi yeni ortamlara daha kolay uyum sağladıklarını, mesleklerinde başarılı olduklarını, işe alışma süresi ve performans açısından diğer kişilik özelliklerine sahip bireylere göre daha başarılı olduklarını gösteren çalışmalar vardır (Yeni, 2015).

Costa ve McCrae'ya (1985) göre, dışadönüklük kavramı bireylerin kişilerarası etkileşimlerinin derecesi olup, soğukluk, çekingenlik, ağırbaşlılık gibi kişilik özelliklerinin aksine konuşkanlık, sosyallik, insanlara yönelik olma gibi kişilik özellikleri dışadönük olmanın karakteristik özelliklerindedir (Dede, 2009).

İçedönük kişiler, ağırbaşlı, mesafeli, ciddi ve arkadaş canlısı değilken, dışadönük kişilerin, kendinden emin, sempatik, arkadaş canlısı (Özaydınlık, 2014), baskın karakter ve liderlik özelliklerine sahip olma gibi özellikleri vardır (Tolan, 2015). Dışadönüklük, aktif ve doğrudan başa çıkma, bilgi ya da destek arama girişimleri ile ilişkili görülmektedir (Somer ve ark., 2011).

2.2.4.3. Deneyime Açıklık

Bu boyut, Costa ve McCrae' ya göre (1992), hayal gücünü, öğrenmeye istekli olmayı, zihinsel faaliyetlere değer vermeyi, çok geniş alanlarda araştırmacı ve meraklı olmayı, isyankâr ve bağımsız olma gibi özellikleri ifade eder.

Deneyime açık kişilerin hayal gücü ve entelektüel düzeyleri oldukça yüksektir. Yeni şeyler denemeyi ve öğrenmeyi severler, ilgi alanları oldukça geniştir. Gelişime açık oldukları için bir fikir, bilgi veya görüşe sıkı sıkıya bağlı olmak yerine kendi düşüncelerinin ve hipotezlerinin de değişebileceğine inanırlar. Farklı bakış açılarını dinlemekten çekinmezler ve yeni ortamlara kolay uyum sağlarlar (Yıldızoğlu, 2013).

Araştırmacılar bu boyutta tam bir fikir birliğine varamamışlardır. Bazıları bu boyutu, zeka, bazıları kültür ve bazıları da deneyime açık olma durumu olarak

adlandırmışlardır (Somer ve ark., 2002). Açıklık boyutundan yüksek puan alan bireyler düşük puan alan kişilere göre geleneklerin dışındadırlar ve daha bağımsız düşünceleri vardır (Burger, 2006). Estetiğe ve entelektüel uğraşlara değer verdikleri için deneyime açık bireylerin sanatçı ve yazar olmaya eğilimleri vardır. Deneyime açık olmayan bireyler, geleneksel tutum sergileyen, muhafazakâr, yeniliklere açık olmadıkları gibi direnç gösteren, ilgi alanları sınırlı, hayal kurma becerileri ve yaratıcılıkları zayıf, itaatkar kişilerdir (Demirkan, 2006).

2.2.4.4. Yumuşak Başlılık

Uyumluluk ve geçimlilik olarak da isimlendirilen yumuşak başlılık, bir bireyin diğer bireylerle iyi geçinme, ilişkilerinde uyumlu olma becerisi olarak tanımlanabilir. Yumuşak başlı bireyler, işbirliğine yatkın, nazik, anlayışlı ve ilişkilerinde iyi niyetli olan bireylerdir. Arkadaş canlısı oldukları için yalnız olmak yerine başkaları ile birlikte olmayı ve birlikte çalışmayı tercih ederler. Hoşgörülü, anlayışlı ve iyi niyetli olması sebebi ile bu kişiler çevresi tarafından güvenilir kişi olarak algılanırlar (Yıldızoğlu, 2013).

Yumuşak başlılık, kişilerarası ilişkilerde etkili olduğu gibi bireyin kendilik algısını, sosyal tutumunu ve yaşama dair bir bakış açısını geliştirmesinde de etkilidir. Güven, dürüstlük, uyma, alçakgönüllük ve merhamet bu kişilik özelliğinin alt boyutlarını oluşturur. Bu kişiler başkalarına karşı açık ve dürüst yaklaşım sergilerler (Somer ve ark., 2011).

Yumuşak başlı kişiler, yardımsever, güvenilir ve şefkatlidirler, kişilerarası çatışmaya girmekten hoşlanmazlar (Burger, 2006). Bir çatışma durumunda ise, çatışmayı güç kullanmak veya baskı uygulamak yerine yapıcı şekilde çözerler (Demirkan, 2006). Rekabet yerine işbirliğini tercih ederler (Burger, 2006). Bu faktör, bireylerin başkaları ile nasıl bağlantı kurduğunu ve başkalarının duygu ve düşüncelerine karşı sergilemiş oldukları tutumu ve saygıyı gösterir. Uyumlu birey olarak da tarif edilen yumuşak başlı bireyler mutlu, cömert, işbirlikçi, insancıl, arkadaş canlısı, sıcak, hoşgörülü, sempatik, güvenilir ve yardımsever özellikler

gösterirler. Uyumlu olmayan ve yumuşak başlılık eğilimi düşük olan bireyler ise, sinirli, acımasız, katı, kuşkucu, soğuk, aksi ve agresif olmaya yatkındırlar. İşbirliği yapmaktan hoşlanmazlar ve başkalarına karşı kayıtsızdırlar (Özaydınlık, 2014).

2.2.4.5. Sorumluluk

Bu boyut, bireyin sahip olduğu kontrol ve disiplin derecesi hakkında bilgi verir. Sorumluluk sahibi bireyler, başarı odaklı kişilerdir. Bu boyuttan yüksek puan alan bireyler, azimli, dikkatli, planlı ve programlı, disiplinli, özenli, sorumluluk sahibi, çalışkan, sebatlı olma özelliklerine sahiptirler. Bu kişiler, başarılı olmayı isterler ve sahip oldukları özellikleri başarıya ulaşmalarında yardımcıdır (Burger, 2006; Demirkan, 2006; Yıldızoğlu, 2013). Sorumluluk boyutu ilerletici ve engelleyici yönleri bir arada barındırır. Başarı ihtiyacı ve çalışmada kararlılık boyutun ilerletici yönünü temsil ederken, ahlaki titizlik ve tedbirlik özellikleri boyutun engelleyici yönünü temsil etmektedir (Somer ve ark., 2011).

Sorumluk boyutu düşük olan bireyler, başarıya ulaşma konusunda motivasyonsuz olmaları, disiplinsiz ve amaçsız (Ekşi, 2004) hareket etmeleri sebebi ile bir işe kolay odaklanamazlar, sebat ve istikrar yoktur, başarıyı kovalamazlar ve başarıya ulaşmada isteksizdirler. Sorumluluk sahibi bireyler zorlayıcı boyutta mükemmeliyetçi ve işkolik olabilmelerine rağmen başkaları tarafından güvenilir ve zeki olarak tanınırken, sorumluluğu az olan bireyler, disiplinsiz ve güvenilmez olarak tanınırlar (Özaydınlık, 2014).

2.3. EMPATİK EĞİLİM

2.3.1. Empati

Empati, günümüzde psikiyatri ve psikolojide bahsi geçen önemli bir kavramdır. Literatürde empati ile ilgili geniş bir bilgi birikimi olmasına rağmen empati üzerinde uzlaşmamış ve yeterince açıklığa kavuşturulamamış alanlar bulunmaktadır (Özbek, 2005; Pişkin, 1991).

Empati kavramının köklerinin Almanca "einführung" ve Yunanca "empathia" terimlerine dayandığı görüşü hâkimdir. Eski Yunanca'da yer alan "empathia" terimi İngilizce'ye "empathy" olarak tercüme edilmiş ve böylelikle "empati" sözcüğü psikoloji ve psikiyatri alanında kullanılmaya başlanmıştır (Uluğ, 2014).

Empati terimi sosyal bilimler alanına girdikten kısa bir süre sonra birbirinden farklı hatta birbirinden zıt anlamlarda kullanılmaya başlanmıştır. Bazı kişiler empatiyi, zihinsel aktivite (düşünme) gerektirmeyen duyguların dolaylı olarak paylaşılması olarak tanımlarken, bazıları ise empatiyi farklı bir bakış açısı edinebilme yeteneği ile eş anlamlı olarak kullanmış ve duygusal bir aktivite içermesi gerekmediğini savunmuştur. Diğerleri ise empati terimini duygusal paylaşım ile farklı bir bakış açısı edinebilme yeteneğinin birlikte kullanılması olarak tanımlamıştır (Omdahl, 1995).

Rogers'ın 1970'li yıllarda yaptığı tanım halen geçerliliğini korumaktadır. Rogers'a göre empati "Bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir" (Döğüşgen, 2010).

Eisenberg (1986) empatiyi karşıdaki kişi ile aynı duygu durumu paylaşma olarak tanımlamıştır (Omdahl, 1995).

Empati, karşımızdaki bireyin duygularının yoğunluğunu ve anlatımını algılama ve anlama yeteneğidir (Voltan-Acar, 2015). Empatinin kurulabilmesi için üç temel ögeye sahip olunması gerekir (Özbek, 2005). Bunlar:

1- Her bireyin kendisini ve çevresini algılama biçimi bireye özgüdür. Bundan dolayı empati kuracak kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyması ve olayları onun bakış açısıyla anlamaya çalışması gerekir (Yenilmez, 2012; Özbek, 2005).

2- Empati kurmanın gerçekleşmesi için karşımızdaki bireyin duygu ve düşüncelerinin yani bilişsel ve duygusal bileşenlerinin doğru anlaşılması gerekir (Yenilmez, 2012; Özbek, 2005).

3- Empatiyi gerçekleştiren kişinin zihnindeki empatik anlayışın, karşısındaki kişiye onun anlaşıldığının ifade edilmesi gerekir. Bu yapılmazsa empati süreci tamamlanmış olmaz (Yenilmez, 2012; Özbek, 2005).

2.3.2. Empati ile Karıştırılan Bazı Kavramlar

Günümüzde bazı kavramlar sıklıkla empati ile karıştırılabilmekte, bu kavramlar günlük hayatta empati gibi ve onun yerine kullanılabilmektedir. Empati ile en sık karıştırılan kavramlar, sempati, özdeşim, içtenlik, sezgisel tanı ve telepati, antipati kavramlarıdır (Uluğ, 2014; Tuncay ve İl, 2009).

"Birisi ile birlikte acı çekmek" anlamına gelen İngilizce'deki "sympathy" kelimesi eski Yunanca'daki "sympatheia" kelimesiyle aynı anlamdadır. Sempati (sympathia) kelimesindeki "sym" ön eki, "ile", "ile birlikte" anlamına gelir. Empatinin sadece "ile hissetmek" biçiminde kullanılması, sempati ile karıştırılmasına neden olmaktadır (Gürüz ve Eğinli, 2008). Sempati kavramı, empati ile karıştırılmaması için psikoterapi alanında incelenmektedir (Dinçyürek, 2004). Empati kurmakta amaç karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmak iken, sempatide o kişinin duygu ve düşüncelerini anlamak yerine aynısına sahip olmak, ona hak vermek yeterlidir (Uluğ, 2014). Empatiyi sempatiden farklı kılan özellik duygu kontrolünün sağlanması, duygu ve düşüncelerin dışarıdan bir bakış açısı ile değerlendirilmesidir (Tuncay ve İl, 2009).

Özdeşim sözcüğü literatürde özdeşim kurma, özdeşlik, özdeşleştirmek, özdeşleşme, identifikasyon gibi farklı ifade şekilleri ile karşımıza çıkar. Bilinç dışı bir süreç olan özdeşleşmede kişi onayladığı kişinin davranışlarını içselleştirerek onun gibi davranır. Sonuçta ise iki farklı kişi olmasına rağmen bu kişiler benzer benlik özellikleri gösterir. Empatide özdeşleşmeden farklı olarak birey empati kurduğu kişiyi anlamaya çalışırken kendi benliğini onunla aynı tutar (Uluğ, 2014). Bir kişi karşısındaki kişinin hislerini hissetmeye çalıştığında eğer özdeşim kurarsa nesnel bakış açısı ortadan kalkar ve profesyonel yardım ilişkisi sonlanır (Tuncay ve İl, 2009).

İçtenlik ve empati birbirlerini tamamlayan iki farklı kavramdır. Empatik anlayışta kişi, karşısındaki kişinin iç dünyasına girer ve bunu kendi dünyasında yaşarken, içtenlikte kişi, karşısındaki kişinin dünyasına girer fakat kendi yaşantısını algılamak içinde çaba sarf eder (Akkoyun, 1982).

Sezgisel tanıda kişi, karşısındaki bireyin yaşantısına bilinçli bir şekilde dahil olmaz. Karşısındaki kişinin yaşantısını gözlemler ve yorumlar. Bu şekilde davranarak o kişinin ihtiyaçlarını ve yönelimlerini ortaya çıkarmayı, onları çözümlmeyi ve formüle etmeyi amaçlar (Akkoyun, 1982).

Telepatide iki kişi karşılıklı olarak duygu alışverişinde bulunur. Empatinin aksine telepati iki yönlü bir eylemdir. Empatide duygu akışı tek yönlüken telepatide akış iki yönlüdür. Antipati ise sempatinin tam zıttı anlamına gelip karşıt duygu, kişi, varlık ya da olaylara karşı hoşnutsuzluk duygusu olarak tanımlanmaktadır (Uluğ, 2014).

2.3.3. Empatik Tepki Basamakları

Kişilerin karşılıklı olarak birbirlerini anlamaları, dinlemeleri ve kişiliklerini kabul etmeleri sosyal hayatı devam ettiren en önemli özelliklerden biridir (Dereli ve Aypay, 2012). Empati kavramı, iki beceri ile bağlantılı olarak kullanılır. Bunlar; bilişsel empati ve duygusal empatidir (Smith, 2006).

Kişilerin sahip oldukları empatik becerileri ve eğilimlerinin ölçülmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmaların genelinde, belirli bir empatik tepki sıralaması görülür. Bahsi geçen empatik tepki sıralamaları, bireylerin karşılaştıkları çeşitli durumlar karşısında verilebileceği empatik tepkileri kalitesine göre, en kalitesizinden en kaliteliye doğru basamaklar şeklinde sıralanarak oluşturulur. Literatürdeki az sayıdaki empatik tepki sıralamalarının en tanınmış olanları, Carkhuff'un, Truax'ın, Stein'in ve Hammond ve arkadaşlarının empatik basamaklarıdır (Dökmen, 2008).

Dökmen'in 1988 yılında yeni bir empatik sınıflama olarak ortaya koyduğu Aşamalı Empati Sınıflaması'nın Onlar Basamağı, Ben basamağı ve Sen Basamağı olmak üzere üç temel empati basamağı vardır (Şekil 1) ve her biri kendi içerisinde "Düşünce" ve "Duygu" alt basamaklarından oluşur (Dökmen, 2008).

Onlar Basamağı'nda tepki veren bir kişi, karşısındaki kişi tarafından anlatılan sorun üzerine düşünmediği gibi sorun sahibinin duygu ve düşüncelerine dikkat bile etmez. Ayrıca bu soruna ilişkin olarak kendi düşünce ve duygularından da bahsetmez. Sorunu dinleyen kişi geribildirimini o ortamda bulunmayan üçüncü şahısların (toplumun) görüşlerini dile getirerek verir ve bunu yaparken de birtakım genellemeleri kullanır. Atasözleri kullandığı genellemelere örnektir. Parasını israf ettiği için yakınan bir kişiye "Ayağını yorganına göre uzat," diyerek geribildirimde bulunulduğunda, Onlar Basamağı'nda bir empatik tepki vermiş olunur (Dökmen, 2008).

Ben Basamağı'nda, empatik tepki veren kişi, sorunundan bahseden kişinin duygu ve düşünceleri ile ilgilenmez, bunun yerine onu eleştirir, akıl verir ve bazen de sorunu ile baş başa bırakır ve hatta "Üzuldüm, aynı dert bende de var," diyerek kendi sorunlarını anlatmaya başlar. Benmerkezci bir tutum sergiler. Tüm bunlara rağmen bu basamak onlar basamağına göre daha kaliteli tepkileri içerir ve nispeten empatik tepki veren kişi sorunu anlatan kişiyi rahatlatır (Dökmen, 2008).

Sen Basamağı'nda, empatik tepki veren kişi, sorununu anlatan karşısındaki kişiye toplumun ya da kendi düşüncelerini dile getirmek yerine, doğrudan karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerine odaklanır. Böylelikle olaya karşısındaki kişinin bakış açısı ile bakarak o kişinin ne düşündüğünü ve ne hissettiğini anlamaya çalışır (Dökmen, 2008).

Şekil 1. Aşamalı Empati Sınıflaması

		SEN BASAMAĞI	Senin sorunların karşısında sen ne düşünüyor ve ne hissediyorsun?
	BEN BASAMAĞI	Senin sorunların karşısında ben ne düşünüyor ve ne hissediyorum?	
ONLAR BASAMAĞI	Senin sorunların karşısında onlar (toplum) ne düşünüyor ve ne hissediyor?		

Kaynak: Dökmen, Ü. (2008). Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati. İstanbul: Remzi Kitabevi.

2.3.4. Empatik Eğilim

Bireylerin, günlük hayatlarında yaşadıkları olaylara empatiyle yaklaşma potansiyelleri vardır. Empatik eğilim, bilişsel ve duygusal bileşenleri ile çok boyutlu bir yapıdır. Empatinin hem duygusal hem de bilişsel bileşenleri empati ve davranış arasında kusursuz bir bağlantının gelişimi için önemlidir. Duygusal empati, karşımızdaki kişinin duygularını hissetmeye olanak sağlar. Empatik eğilimin duygusal boyutunda, bireyin duygularını paylaşmak veya bireyin duygularına karşı sempati beslemek vardır. Bu boyuttta, kişi, karşısındaki ile duygusal bir paylaşım içindedir ve karşısındaki kişinin paylaşımlarını aynı şekilde hisseder. Bilişsel empati, karşımızdaki kişinin duygularını anlamaya olanak sağlayan bilişsel becerileri ifade eder. Empatinin bu boyutu, anlama becerisi ve diğer kişinin yansıttığı bakış açısını belirlemeyi içerir. Empatik eğilimin bilişsel boyutu bireyin içinde bulunduğu durumu anlamada önemli iken, duygusal empati, bireyin durumunu hissetmek için önemlidir (Dereli ve Aypay, 2012).

Empatik eğilim, bireyin günlük yaşantısında empati kurabilme potansiyeli olarak düşünüldüğünde, bilişsel ve duygusal bileşenleri içeren empatik beceri varlığını gerektirir. Empatik eğilim, bireylerin duygularını anlayabilmeyi ve

duygusal yaşantılarından etkilenme yeteneğini ifade eder. Bu şekilde, kişi karşısındaki kişinin yerine geçer, “-miş gibi” davranarak olayları değerlendirilmeye çalışır. Tüm bunlar gerçekleşirken, kişi bireysel farklılıkların farkındadır (Akkoyun, 1987; Akkoyun, 1982). Karşıdaki kişinin duygu durumu hakkında sahip olunan bilgi arttıkça o kişiye karşı olan empatik eğilim de artmaktadır (Omdahl, 1995).

Evlilikte empatik eğilim, uyumlu bir evlilik için önemlidir. Eşlerin duyguları, evlilik ilişkisinde ilişkinin tüm fonksiyonlarında ve eşlerin bireysel iyilik hallerinde merkezi bir konumdadır. Özellikle, tartışma anında çiftlerin duyguları ilişkinin kısa ve uzun dönem uyumu ile bağlantılıdır. Empatik eğilim, tartışma anında bireyin ve eşinin belirli bir duygu derecelendirmesi ve her iki birey tarafından yapılan derecelendirilmedeki benzerliği yansıtmaktadır. Bireyin eşinin duygu ve düşüncelerini doğru bir şekilde anlayabilme becerisi olan empatik eğilim, eşler arasındaki duygusal bağlılığın temel göstergesi olup, gelişmiş duygusal anlama düzeyi, yüksek evlilik memnuniyeti ile bağlantılıdır (Papp ve ark., 2010).

2.3.5. Empatinin Önemi

Anlamak ve anlaşılma temeline dayanan empati hayatın her alanında, her tür etkinliğinde kullanılan bir iletişim becerisidir. Kişi anlaşıldığını hissettiğinde mutlu olacak bu da kişilerle iyi ilişkiler kurmasını sağlayacaktır. Böylece empatik anlayış iletişimi kolaylaştıracak, sağlıklı kişiler arası ilişkiler ve sağlıklı toplumların oluşmasını sağlayacaktır. Empati sabır ve istek gerektiren, etkin dinlemeyi içeren bir beceridir. Etkin dinleme, olaylara karşıdaki kişinin bakış açısı ile yaklaşmamıza ve olaylara onun gözüyle bakıp değerlendirmemize yardımcı olur. Empati yapabilmek için kişinin kendini algılama becerisi gerekir böylece empati becerisi gelişmiş kişi kendini iyi tanır, bu kendini tanıma değişim ve öğrenme için bireyi etkiler. Bundan dolayı empati sadece empati kurulan kişiye değil empati kurana da yarar sağlar. Empati becerisi yüksek olan kişi çevresi tarafından sevilen, benimsenen kişilerdir. Bu kişiler insanlara karşı yardımseverdirler ve işbirliğine yatkındırlar, sosyal uyum ve sosyal duyarlılıkları yüksektir (Uluğ, 2014).

Empatinin günlük yaşamın her alanında kullanıldığı düşünülürken birey ve toplum hayatındaki önemi bir kez daha dikkati çekmektedir. Aile içerisinde eşlerin birbirleri ile kurdukları iletişimden başlayarak ebeveyn çocuk, arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri gibi günlük yaşamda birçok alanda empatiden faydalanılmaktadır. Empatik anlayış, iletişimi kolaylaştıran, bireyleri birbirlerine yaklaştıran bir beceridir. Bundan dolayıdır ki; empatik yaklaşım sergileyen bireylerin iletişim kurdukları kişiler bu beceriden direkt etkilenmekte, başkaları tarafından anlaşıldığını düşünmeleri de bireyleri rahatlatmaktadır (Dögüşgen, 2010).

Empatik birey çevresindeki bireylerle kurduğu ilişkilerde karşısındaki bireylerin tepkilerine karşı duyarlı olduğu için ilişkide yer alan olumlu ve olumsuz tüm tepkileri kolaylıkla algılayabilir. Çatışma durumunda asıl kaynağın derinlerde yatan saldırganlık duygusu olduğunu anlar, toplumsal grup içindeki mutsuz bireyin farkına varır ve aile bireyleri arasındaki ilişkinin niteliğini detayları ile tanımlayabilir. Bu bireyler çevresindekilere karşı sosyal bir duyarlılığa sahiptir (Akkoyun, 1982). Empatik bireylerin sahip olduğu bu sosyal duyarlılık özellikle aile yaşantısında, aile bireylerinin fiziksel ve psikolojik sağlığını etkileyen bir faktör olan evlilik uyumunun sağlanmasında oldukça büyük bir öneme sahiptir. Empatik anlayış, çiftlerin karşılıklı bilgi ve duygularının akışını sağladığı, geribildirim sürecini güçlendirdiği ve anlayışı artırdığı için evlilik uyumuna katkı sağlamaktadır (Soylu ve Kağnıcı, 2015).

Evlilikte, çiftlerin karşılıklı güven duymalarının ve mutlu yaşamalarının temelinde birbirlerine karşı sergiledikleri empatik anlayış yatar. Çiftler, eşinin kişiliğine, duygu ve davranışlarına karşı empatik bir anlayış sergilemez ise evlilikte sorunların gelişmesi kaçınılmazdır. Eşler arasındaki empatik anlayışın artması durumunda aile içerisindeki ilişkiler sağlamlaşır ve olgunlaşır (Özgüven, 2010). Bir iletişim becerisi olan empati, kişilerin beklentileri ile şekillenir. Diğer insanların kişiliklerine kendi kişiliğimizi ve kendimizi yansıtabildiğimizde, empati becerisini elde etmişiz demektir. Bu şekilde karşımızdaki bireyin konuşmadan ne söylemek istediğini ve beklentilerini anlamamız oldukça kolaylaşır. Bu da evlilikte eşlerden birinin konuşmaktan kaçındığı durumlarda oluşabilecek birçok sorunun çözümünü kolaylaştırır (Bilen, 2009). Karşımızdaki kişiye empatiyle yaklaşmak iletişimi

hızlandırdığı gibi, hata yapmamızı da engeller. Karşımızdaki kişinin durumunu anlayarak, daha hoşgörülü olmamızı sağlar (Toktamışoğlu ve Alkış, 2008). Empatinin var olduğu ailelerde aidiyet duygusu gelişir ve aile bireyleri birbirlerine bağlanırlar (Tarhan, 2014).

Empati, bireysel ve toplumsal öncelikleri ve çıktıları olan bir beceridir. Günlük yaşamda ve toplumsal olaylarda sıklıkla karşımıza çıkar. Eğitimde ve aile içerisinde yer alan empatik öğretiler, sağlıklı bireylerin yetişmesini sağlayacak, empatik bireyler de ayrımcılık, şiddet, suç, hukuksal adaletsizlik gibi toplumsal sorunlara empatik bir bakış açısı ile yaklaşarak olumlu çözümler üreteceklerdir. Böylelikle adil ve mutlu bir dünya inşa edilebilecektir (Bozkurt, 2014).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma tarama modeli olarak tasarlanmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şeklinde betimlemeyi hedefleyen bir araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, kişi ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2009).

3.2. EVREN ve ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın örneklem grubunu Adana’da yaşayan, gönüllülük esasına göre rastlantısal olarak seçilen 200 evli birey oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin halen evli olmaları ve eşleriyle birlikte yaşıyor olmaları dikkate alınmıştır. Çift olarak katılmaları zorunlu tutulmamıştır. Envanterler katılımcılara kapalı zarf içerisinde teslim edilirken, yönerge sözlü ve yazılı olarak katılımcılara verilmiştir. Uygulama süresi 10-15 dakika arasında değişmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada, araştırmacı tarafından başlıca bireylerin sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi toplamak üzere hazırlanmış olan bir Kişisel Bilgi Formu (KBF) kullanılmıştır. Bu forma ek olarak Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ), Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT) ve Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve 9 sorudan oluşan kişisel bilgi formu, araştırmaya katılan evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine ait bilgileri elde etmek amacıyla anket formu biçiminde hazırlanmıştır. Bu formda bireylerin yaşı, cinsiyeti, çocuk sayısı, evlenme biçimi, evlilik süresi, gelir düzeyi ile ilgili sorular bulunmaktadır. Etik kurallar ve dürüst cevaplar elde edebilmek amacıyla çalışma sırasında bireylere kimlik bilgilerini içeren sorular yöneltilmemiştir.

3.3.2. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

Evlilikte Uyum Ölçeği Locke ve Wallace tarafından 1959 yılında, hem evlilik doyumunu ya da evliliğin niteliğini ölçmek hem de çeşitli konularda anlaşma ya da anlaşmama ile ilişki tarzını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması Tutarel-Kışlak (1999) tarafından yapılmıştır. Ölçek 15 maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına 311 kişi katılmıştır. Güvenirlik çalışmasında korelasyon katsayısı .57 olarak bulunmuştur. Ölçüt geçerliğini belirlemek amacıyla Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ile İlişkilerde Yükleme Ölçeği kullanılmıştır. EUÖ ile Kişilerarası İlişkiler Ölçeği'nin toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı .12; EUÖ ile İlişkilerde Yükleme Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı ise -.54 olarak bulunmuştur (Tutarel-Kışlak, 1999).

3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi Bacanlı, İlhan ve Aslan tarafından 2009 yılında bireylerin kişilik özelliklerini ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek maddeleri birbirine zıt 40 sıfat çiftinden oluşmaktadır. Yanıtlama yöntemi olarak 1-7 arası derecelendirilen likert tipi üzerinden hazırlanmıştır. Her sıfat farklı bir kişilik boyutuna girmektedir. Ölçek, beş faktör kişilik kuramında yer alan, duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutlarından oluşmaktadır.

SDKT'nin geçerliğini sınamak için yapılan faktör analizinde beş boyutun SDKT'ye ait varyansın % 52.6'sını açıkladığı bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında alt ölçekler için testin tekrarı yöntemiyle elde edilen güvenilirlik katsayılarının .73 ile .89 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları duygusal dengesizlik alt boyutu için .73, dışadönüklük alt boyutu için .89, deneyime açıklık alt boyutu için .80, yumuşak başlılık alt boyutu için .87 ve sorumluluk alt boyutu için .88 olarak bulunmuştur (Bacanlı ve ark., 2009).

3.3.4. Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)

Empatik Eğilim Ölçeği Dökmen tarafından 1988 yılında bireylerin günlük yaşamda empati kurma potansiyellerini değerlendirmek için geliştirilmiştir. 20 maddeden oluşan 5'li likert tipi ölçektir. Maddelerinin yaklaşık yarısı, bireylerin evet deme eğilimlerini önlemek için negatif yazılmıştır ve bu maddeler tersten puanlanmaktadır.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Dökmen (1988) tarafından yapılmıştır. Güvenirlik çalışmasında EEÖ, 70 kişiden oluşan öğrenci grubuna üç hafta arayla iki defa uygulanmış, bu uygulamada ölçeğin korelasyon katsayısı 0.82 olarak bulunmuştur. Geçerlilik çalışmasında EEÖ ve Edwards Kişilik Tercih Envanteri'nin "Duyguları Anlama" bölümü arasındaki ilişkiye bakılmış ve korelasyon katsayısı .68 olarak bulunmuştur (Dökmen, 1988).

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Evlilikte Uyum Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği, Duygusal Dengesizlik, Dışadönüklük, Deneyime Açıklık, Yumuşak Başlılık, Sorumluluk kişilik özelliği alt boyutları ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi'nden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda ölçeklerin dağılımının normal dağılmadığı saptanmıştır (Sırasıyla; $z=.059$, $p=0.038$; $z=.069$, $p=0.023$; $z=.054$, $p=.020$; $z=.072$, $p=.013$; $z=.083$, $p=.002$; $z=.183$, $p=0.01$; $z=.150$, $p=0.01$ ve $z=.074$, $p=0.010$). Ölçekler normal dağılım göstermediği için istatistik değerlendirmelerde nonparametrik testler kullanılmıştır. Bunun için Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testi sonucunda anlamlı çıkan farkları hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu belirlemek için Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Araştırmada Empatik Eğilim Ölçeği, Duygusal Dengesizlik, Dışadönüklük, Deneyime Açıklık, Yumuşak Başlılık, Sorumluluk kişilik özelliği alt boyutları ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ile Evlilikte Uyum Ölçeği arasındaki ilişkiye spearman korelasyon testi ile aradaki etkiye de regresyon analizi ile bakılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde evli bireylerin Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, Empatik Eğilim Ölçeği ve Evlilikte Uyum Ölçeği'nden elde edilen bilgiler ile araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmaya katılan evli bireylerin demografik değişkenlere göre dağılımları Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1: Araştırmaya Katılan Evli Bireylerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=200)

Demografik Özellikler		
	f	%
Cinsiyet		
Kadın	110	55.0
Erkek	90	45.0
Yaş		
20-30 yaş arası	41	20.5
31-40 yaş arası	55	27.5
41-50 yaş arası	53	26.5
51 yaş ve üzeri	51	25.5
Çocuk durumu		
Çocuk yok	24	12.0
1 çocuk	40	20.0
2 çocuk	95	47.5
3 çocuk ve üzeri	41	20.5
Evlenme biçimi		
Anlaşarak, severek	134	67.0
Görücü usulü	66	33.0
Evlilik süresi		
0-5 yıl arası	36	18.0
6-15 yıl arası	69	34.5
16-25 yıl arası	48	24.0
26 yıl ve üzeri	47	23.5

Demografik Özellikler		
	f	%
Çalışma durumu		
Evet	153	76.5
Hayır	47	23.5
Eğitim düzeyi		
Ortaokul mezunu ve altı	15	7.5
Lise mezunu	49	24.5
Üniversite mezunu	120	60.0
Yüksek lisans mezunu ve üzeri	16	8.0
Gelir düzeyi		
1500 TL ve altı	20	10.0
1501 TL-2500 TL arası	35	17.5
2501 TL-3500 TL arası	60	30.0
3501 TL-4500 TL arası	44	22.0
4501 TL ve üzeri	41	20.5

Araştırma dahilinde kişisel bilgi formunu ve anket sorularını yanıtlayan 200 evli bireyin 110'u (%55.0) kadınlardan ve 90'ı (%45.0) erkeklerden oluştuğu görülmüştür. Evli bireylerin yaş ortalaması 42.39 ± 11.76 (en az 20 yaşında, en fazla 70 yaşında) olduğu, 95'inin (%47.5) iki çocuğu olduğu, 134'ünün (%67.0) anlaşarak, severek eşiyile evlendiği, evlilik sürelerinin ortalaması 16.66 ± 11.18 (en az 6 ay, en fazla 46 yıl) olduğu, 153'ünün (%76.5) herhangi bir işte çalışmakta olduğu, 120'sinin (%60.0) üniversite mezunu olduğu ve 60'ının (%30.0) gelir düzeyi 2501 TL-3500 TL arasında olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2: Evli Bireylerin Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarına Göre Grubun Dağılımı

Alt boyutların puanları	Ort. ve SS
Duygusal dengesizlik alt boyutunun puanları	24.07±5.35
Dışadönüklük alt boyutunun puanları	44.15±5.80
Deneyime açıklık alt boyutunun puanları	40.14±3.92
Yumuşak başlılık alt boyutunun puanları	48.08±2.44
Sorumluluk alt boyutunun puanları	37.13±2.22

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi; evli bireylerin yumuşak başlılık alt boyutunun ortalaması 48.08 ± 2.44 olduğu, dışadönüklülük alt boyutunun ortalaması 44.15 ± 5.80 olduğu, deneyime açıklık alt boyutunun ortalaması 40.14 ± 3.92 , sorumluluk alt boyutunun ortalaması 37.13 ± 2.22 ve duygusal dengesizlik alt boyutunun ortalaması 24.07 ± 5.35 olduğu görülmüştür.

Tablo 4.3: Evli Bireylerin Empatik Eğilim ve Evlilikte Uyum Ölçeklerinin Puan Ortalamalarına Göre Grubun Dağılımı

	Ort. ve SS
Empatik eğilim ölçeği	74.70±6.88
Evlilikte uyum ölçeği	39.75±9.03

Tablo 4.3’de görüldüğü gibi; evli bireylerin empatik eğilim ölçeğinin ortalaması 74.70 ± 6.88 olduğu görülmüştür. Evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinin ortalaması 39.75 ± 9.03 olduğu görülmüştür.

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde birinci olarak “Evli bireylerin sıfatlara dayalı kişilik testinden aldıkları puanlar ile evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.4: Evli Bireylerin Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişkenler	Evlilikte uyum ölçeği puanları	
Sıfatlara dayalı kişilik testi puanları	r	.064
	p	.365

Tablo 4.4’de görüldüğü gibi; evli bireylerin sıfatlara dayalı kişilik testinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=.064$; $p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde ikinci olarak “Evli bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliğinden aldıkları puanlar ile evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.5: Evli Bireylerin Duygusal Dengesizlik Kişilik Özelliği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişkenler	Evlilikte uyum ölçeği puanları	
Duygusal dengesizlik kişilik özelliği puanları	r	-.403
	p	.001**

** $p<0.01$

Tablo 4.5’de görüldüğü gibi; evli bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki negatif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=-.403$; $p=.001$). Bir diğer deyişle evli bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliği düzeyleri arttıkça; evlilik uyum düzeylerinin düşmekte olduğu görülmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde üçüncü olarak “Evli bireylerin dışadönüklük kişilik özelliğinden aldıkları puanlar ile evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.6: Evli Bireylerin Dışadönüklük Kişilik Özelliği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişkenler	Evlilikte uyum ölçeği puanları	
Dışadönüklük kişilik özelliği puanları	r	.278
	p	.001**

**p<0.01

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi; evli bireylerin dışadönüklük kişilik özelliğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (r=.278; p=.001). Bir diğer deyişle evli bireylerin dışadönüklük kişilik özelliği düzeyleri arttıkça; evlilik uyum düzeylerinin artmakta olduğu görülmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde dördüncü olarak “Evli bireylerin deneyime açıklık kişilik özelliğinden aldıkları puanlar ile evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.7: Evli Bireylerin Deneyime Açıklık Kişilik Özelliği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişkenler	Evlilikte uyum ölçeği puanları	
Deneyime açıklık kişilik özelliği puanları	r	.120
	p	.091

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi; evli bireylerin deneyime açıklık kişilik özelliğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (r=.120; p>0.05).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde beşinci olarak “Evli bireylerin yumuşak başlılık kişilik özelliğinden aldıkları puanlar ile evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.8: Evli Bireylerin Yumuşak Başlılık Kişilik Özelliği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişkenler	Evlilikte uyum ölçeği puanları	
Yumuşak başlılık kişilik özelliği puanları	r	.209
	p	.003**

**p<0.01

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi; evli bireylerin yumuşak başlılık kişilik özelliğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (r=.209; p=.003). Bir diğer deyişle evli bireylerin yumuşak başlılık kişilik özelliği düzeyleri arttıkça; evlilik uyum düzeylerinin artmakta olduğu görülmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde altıncı olarak “Evli bireylerin sorumluluk kişilik özelliğinden aldıkları puanlar ile evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.9: Evli Bireylerin Sorumluluk Kişilik Özelliği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişkenler	Evlilikte uyum ölçeği puanları	
Sorumluluk kişilik özelliği puanları	r	.091
	p	.201

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi; evli bireylerin sorumluluk kişilik özelliğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=.091$; $p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde yedinci olarak “Evli bireylerin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlar ile evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.10: Evli Bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişkenler	Evlilikte uyum ölçeği puanları	
Empatik eğilim ölçeği puanları	r	.160
	p	.024*

* $p<0.05$

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi; evli bireylerin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan spearman korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=.160$; $p=.024$). Bir diğer deyişle evli bireylerin empatik eğilim düzeyleri arttıkça; evlilik uyum düzeylerinin artmakta olduğu görülmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde sekizinci olarak “ Evli bireylerin sıfatlara dayalı kişilik testinden aldıkları puanların evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların üzerinde nasıl bir etkisi vardır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.11: Evli Bireylerin Kişilik Özellikleri Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Evlilik uyumu	Sabit	28.166	2.250	.026	.858	.355	.004
	Kişilik özellikleri	.060	.926	.355			

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi; kişilik özellikleri düzeyleri ile evlilik uyumu düzeyleri arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (F=.858; p>0.05).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde dokuzuncu olarak “ Evli bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliğinden aldıkları puanların evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların üzerinde nasıl bir etkisi vardır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.12: Evli Bireylerin Duygusal Dengesizlik Kişilik Özelliği Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Evlilik uyumu	Sabit	55.438	20.338	.001	34.757	.001	.149
	Duygusal dengesizlik	-.652	-5.896	.001			

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi; duygusal dengesizlik kişilik özelliği düzeyleri ile evlilik uyumu düzeyleri arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=34.757; p=.001). Evlilik uyumu düzeyinin belirleyicisi olarak duygusal dengesizlik kişilik özelliği düzeyi ile ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür (R²=0.149). Bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliği düzeyi evlilik uyumu düzeyini düşürmektedir (β =-.652).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde onuncu olarak “Evli bireylerin dışadönüklük kişilik özelliğinden aldıkları puanların evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların üzerinde nasıl bir etkisi vardır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.13: Evli Bireylerin Dışadönüklük Kişilik Özelliği Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Evlilik uyumu	Sabit	20.208	4.280	.001	17.422	.001	.081
	Dışadönüklük	.443	4.174	.001			

Tablo 4.13’de görüldüğü gibi; dışadönüklük kişilik özelliği düzeyleri ile evlilik uyumu düzeyleri arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=17.422; p=.001). Evlilik uyumu düzeyinin belirleyicisi olarak dışadönüklük kişilik özelliği düzeyi ile ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür (R²=0.081). Bireylerin dışadönüklük kişilik özelliği düzeyi evlilik uyumu düzeyini arttırmaktadır (β =.443).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on birinci olarak “ Evli bireylerin deneyime açıklık kişilik özelliğinden aldıkları puanların evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların üzerinde nasıl bir etkisi vardır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.14: Evli Bireylerin Deneyime Açıklık Kişilik Özelliği Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Evlilik uyumu	Sabit	29.190	4.454	.001	2.621	.107	.013
	Deneyime açıklık	.263	1.619	.107			

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi; deneyime açıklık özelliği düzeyleri ile evlilik uyumu düzeyleri arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2.621$; $p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on ikinci olarak “ Evli bireylerin yumuşak başlılık kişilik özelliğinden aldıkları puanların evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların üzerinde nasıl bir etkisi vardır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.15: Evli Bireylerin Yumuşak Başlılık Kişilik Özelliği Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R^2
Evlilik uyumu	Sabit	7.568	.609	.001	6.720	.010	.033
	Yumuşak başlılık	.669	2.592	.010			

Tablo 4.15’de görüldüğü gibi; yumuşak başlılık kişilik özelliği düzeyleri ile evlilik uyumu düzeyleri arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6.720$; $p=.010$). Evlilik uyumu düzeyinin belirleyicisi olarak yumuşak başlılık kişilik özelliği düzeyi ile ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür ($R^2=0.033$). Bireylerin yumuşak başlılık kişilik özelliği düzeyi evlilik uyumu düzeyini arttırmaktadır ($\beta=.669$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on üçüncü olarak “ Evli bireylerin sorumluluk kişilik özelliğinden aldıkları puanların evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların üzerinde nasıl bir etkisi vardır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.16: Evli Bireylerin Sorumluluk Kişilik Özelliği Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Evlilik uyumu	Sabit	27.575	2.571	.011	1.294	.257	.006
	Sorumluluk	.328	1.137	.257			

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi; sorumluluk kişilik özelliği düzeyleri ile evlilik uyumu düzeyleri arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (F=1.294; p>0.05).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on dördüncü olarak “ Evli bireylerin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların üzerinde nasıl bir etkisi vardır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.17: Evli Bireylerin Empatik Eğilim Düzeylerinin Evlilik Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Evlilik uyumu	Sabit	21.864	3.176	.002	6.808	.010	.033
	Empatik eğilim	.239	2.609	.010			

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi; empatik eğilim düzeyleri ile evlilik uyumu düzeyleri arasındaki ilişki belirlemek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=6.808; p=.010). Evlilik uyumu düzeyinin belirleyicisi olarak empatik eğilim düzeyi ile ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür (R²=0.033). Bireylerin empatik eğilim düzeyi evlilik uyumu düzeyini arttırmaktadır (β =.239).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on beşinci olarak “Evli bireylerin cinsiyetleri ile evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.18: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	Kadın	110	40.81	9.01			
	Erkek	90	38.44	8.94	4212.00	-1.81	.070
	Toplam	200					

Tablo 4.18’de görüldüğü gibi; evli bireylerin cinsiyetlerine göre bireylerin evlilikte uyum ölçeğinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (U=4212.00; p>0.05).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on altıncı olarak “Evli bireylerin yaşları ile evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.19: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Evlilikte uyum ölçeği	20-30 yaş arası	41	42.70	8.85			
	31-40 yaş arası	55	41.45	9.36			
	41-50 yaş arası	53	38.71	8.11	3	12.72	.005**
	51 yaş ve üzeri	51	36.60	8.80			
	Toplam	200					

**p<0.01

Tablo 4.19’ da görüldüğü gibi örnekleme grubunu oluşturan evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=12.72$; $p=.005$).

Tablo 4.19.1: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	20-30 yaş arası	41	42.70	8.85	1068.00	-.441	.659
	31-40 yaş arası	55	41.45	9.36			
	Toplam	96					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	20-30 yaş arası	41	42.70	8.85	822.00	-2.01	.044*
	41-50 yaş arası	53	38.71	8.11			
	Toplam	94					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	20-30 yaş arası	41	42.70	8.85	654.00	-3.07	.002**
	51 yaş ve üzeri	51	36.60	8.80			
	Toplam	92					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	31-40 yaş arası	55	41.45	9.36	1187.00	-1.66	.096
	41-50 yaş arası	53	38.71	8.11			
	Toplam	108					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilik te uyum ölçeği	31-40 yaş arası	55	41.45	9.36	972.00	-2.72	.006**
	51 yaş ve üzeri	51	36.60	8.80			
	Toplam	106					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	41-50 yaş arası	53	38.71	8.11	1150.50	-1.30	.191
	51 yaş ve üzeri	51	36.60	8.80			
	Toplam	104					

** $p<0.01$; * $p<0.05$

Tablo 4.19.1 ‘de görüldüğü üzere örnekleme grubunu oluşturan evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda 20-30 yaş arası olan evli bireyler ile 41-50 yaş arası olan evli bireylerin

ortalamlar arasındaki farklılık 20-30 yaş arasında olan evli bireylerin lehine anlamlı ($U= 822.00$; $p=.044$); 20-30 yaş arası olan evli bireyler ile 51 yaş ve üzeri olan evli bireylerin ortalamalar arasındaki farklılık 20-30 yaş arasında olan evli bireylerin lehine anlamlı ($U= 654.00$; $p=.002$) olduğu ve 31-40 yaş arası olan evli bireyler ile 51 yaş ve üzeri olan evli bireylerin ortalamalar arasındaki farklılık 31-40 yaş arasında olan evli bireylerin lehine anlamlı ($U= 972.00$; $p=.006$) olduğu bulunmuştur. Kısaca, yaş arttıkça evlilikte uyum puanlarının azaldığı görülmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on yedinci olarak “Evli bireylerin çocuk sahibi olup olmaması ile evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.20: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	Var	176	39.52	8.98			
	Yok	24	41.41	9.44	1918.00	-.730	.465
	Toplam	200					

Tablo 4.20’de görüldüğü gibi; evli bireylerin çocuk sahibi olup olmamasına göre bireylerin evlilikte uyum ölçeğinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış çocuk durumu açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($U=1918.00$; $p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on sekizinci olarak “Evli bireylerin çocuk sayısı ile evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.21: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Evlilikte uyum ölçeği	1 çocuk	40	39.35	10.63			
	2 çocuk	95	40.22	8.09			
	3 çocuk ve üzeri	41	38.07	9.24	2	.842	.656
	Toplam	176					

Tablo 4.21’de görüldüğü gibi; evli bireylerin çocuk sayısına göre evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve çocuk sayısı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($x^2 = .842$; $p > 0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on dokuzuncu olarak “Evlili bireylerin evlenme biçimleri ile evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.22: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	anlaşarak / severek	134	40.18	9.07			
	görüücü usulü	66	38.86	8.95	4094.50	-.852	.394
	Toplam	200					

Tablo 4.22’de görüldüğü gibi; evli bireylerin evlenme biçimlerine göre bireylerin evlilikte uyum ölçeğinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış evlenme biçimi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($U = 4094.50$; $p > 0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde yirminci olarak “Evli bireylerin evlilik süreleri ile evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.23: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Grup	N	X	SS	sd	X ²	p
Evlilikte uyum ölçeği	0-5 yıl arası	36	42.69	9.22			
	6-15 yıl arası	69	41.73	8.52			
	16-25 yıl arası	48	37.50	9.45	3	15.39	.002**
	26 yıl ve üzeri	47	36.87	7.95			
	Toplam	200					

**p<0.01

Tablo 4.23’ de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların evlilik süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=15.39$; $p=.002$).

Tablo 4.23.1: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

	Grup	N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	0-5 yıl arası	36	42.69	9.22			
	6-15 yıl arası	69	41.73	8.52	1193.00	-.331	.741
	Toplam	105					
Evlilikte uyum ölçeği	0-5 yıl arası	36	42.69	9.22			
	16-25 yıl arası	48	37.50	9.45	595.00	-2.43	.015*
	Toplam	84					
Evlilikte uyum ölçeği	0-5 yıl arası	36	42.69	9.22			
	26 yıl ve üzeri	47	36.87	7.95	521.50	-2.98	.003**
	Toplam	83					

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	6-15 yıl arası	69	41.73	8.52			
	16-25 yıl arası	48	37.50	9.45	1207.50	-2.48	.013*
	Toplam	117					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	6-15 yıl arası	69	41.73	8.52			
	26 yıl ve üzeri	47	36.87	7.95	1078.50	-3.05	.002**
	Toplam	116					
Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	16-25 yıl arası	48	37.50	9.45			
	26 yıl ve üzeri	47	36.87	7.95	1082.00	-.343	.732
	Toplam	95					

**p<0.01; *p<0.05

Tablo 4.23.1 'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların evlilik süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda evlilik süresi 0-5 yıl arası olan evli bireyler ile evlilik süresi 16-25 arası olan evli bireylerin ortalamalar arasındaki farklılık evlilik süresi 0-5 yıl arasında olan evli bireylerin lehine anlamlı (U=595.00; p=.015); evlilik süresi 0-5 yıl arası olan evli bireyler ile evlilik süresi 26 yıl ve üzeri olan evli bireylerin ortalamalar arasındaki farklılık evlilik süresi 0-5 yıl arasında olan evli bireylerin lehine anlamlı (U=521.50 ; p=.003); evlilik süresi 6-15 yıl arası olan evli bireyler ile evlilik süresi 16-25 yıl arası olan evli bireylerin ortalamalar arasındaki farklılık evlilik süresi 6-15 yıl arasında olan evli bireylerin lehine anlamlı (U=1207.50 ; p=.013); evlilik süresi 6-15 yıl arası olan evli bireyler ile evlilik süresi 26 yıl ve üzeri olan evli bireylerin ortalamalar arasındaki farklılık evlilik süresi 6-15 yıl arasında olan evli bireylerin lehine anlamlı (U=1078.50; p=.002) olduğu bulunmuştur. Kısaca, evlilik süresi arttıkça evlilikte uyum puanlarının azaldığı görülmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde yirmi birinci olarak “Evliliği bireylerin herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları ile evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.24: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Grup		N	X	SS	U	Z	p
Evlilikte uyum ölçeği	Evet	153	39.23	8.84			
	Hayır	47	41.42	9.54	3181.00	-1.19	.232
	Toplam	200					

Tablo 4.24’de görüldüğü gibi; evli bireylerin herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarına göre bireylerin evlilikte uyum ölçeğinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi yapılmış çalışma durumu açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (U=3181.00; p>0.05).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde yirmi ikinci olarak “Evli bireylerin eğitim düzeyleri ile evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.25: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Grup		N	X	SS	sd	X ²	p
Evlilik uyum ölçeği	Ortaokul mezunu ve altı	15	37.40	6.40			
	Lise mezunu	49	38.95	9.41			
	Üniversite mezunu	120	40.35	9.40			
	Yüksek lisans mezunu ve üzeri	16	39.81	7.05	3	3.56	.312
Toplam		200					

Tablo 4.25’ de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($\chi^2=3.56$; p>0.05).

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde yirmi üçüncü olarak “Evli bireylerin gelir düzeyleri ile evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4.26: Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Grup	N	X	SS	sd	X²	p
Evlilik uyum ölçeği	1500 TL ve altı	20	41.30	8.07	4	6.91	.140
	1501 TL - 2500 TL arası	35	40.88	9.93			
	2501 TL - 3500 TL arası	60	41.58	9.74			
	3501 TL - 4500 TL arası	44	37.54	7.79			
	4501 TL ve üzeri	41	37.70	8.31			
	Toplam	200					

Tablo 4.26’da görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli bireylerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($\chi^2=6.91$; $p>0.05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Toplumsal düzenin bir parçası olan aile ve evlilik kurumu (Gül, 2015) neslin sürdürülmesi, insani ve kültürel değerlerin bir sonraki nesile aktarılması, yardımlaşma, paylaşım ve sosyal destek imkanları ile toplum düzeni ve huzurunun sağlanmasında önemli görevlere sahiptir (TBNA, 2014). Toplumun düzen ve huzuru ancak aile ortamının sağlıklı olması ile mümkündür. Sağlıklı aileleri, duyguları anlayan ve paylaşan, bireysel farklılıkları kabul eden, çatışmaya girmeden sorunları çözüme ulaştıran, etkili ve sürekli iletişim kuran ve işbirliği yapan bireyler oluşturmaktadır. Evlilikte başarı, ancak çiftlerin karşılıklı sevgi, saygı, paylaşım, uyum ve kurdukları empatik anlayış ortamı ile gerçekleşmekte (Özgüven, 2010) ve bunun gerçekleşmesinde de bireylerin kişilik özellikleri olumlu veya olumsuz anlamda katkıda bulunmaktadır.

Evlilik uyumuna etki eden faktörlerle ilgili yapılan çalışmalarda Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) bağlanma biçimi, yüklemeler ve benlik saygısı, Şener ve Terzioğlu (2002) demografik ve sosyo-ekonomik faktörler, Erberk ve ark. (2005) sorun çözme becerisi, karşılıklı iletişim, bağlılık, aşk ve yakın olma gereksinimi, Erişti (2010) bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri, Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2012) duygu dışavurumu, empati ve depresyon, Kublay ve Oktan (2015) değer tercihleri ve öznel mutluluk, Yalçın (2014) bazı sosyo-demografik özellikler gibi farklı konuların evlilik uyumuna etkisini incelemişlerdir. Bu çalışmada ise, evli bireylerin kişilik özellikleri ve empatik eğilimlerinin evlilik uyumlarına olan etkisi incelenmiş ve araştırma problemlerine cevap olarak bulgular literatür eşliğinde tartışılmıştır.

Bu kapsamda, araştırmanın bulgularından, evli bireylerin sıfatlara dayalı kişilik testinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sıfatlara dayalı kişilik testi alt boyutları

olan duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliklerinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları ayrı ayrı incelendiğinde ise, deneyime açıklık ve sorumluluk kişilik özelliğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, bununla birlikte evli bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde (Tablo 4.5), dışadönüklük kişilik özelliğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde (Tablo 4.6), yumuşak başlılık kişilik özelliğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.8). Buna göre; evli bireylerin dışadönüklük ve yumuşak başlılık kişilik özelliği düzeyi arttıkça evlilik uyumu düzeyi artmakta, duygusal dengesizlik kişilik özelliği düzeyi arttıkça evlilik uyumu düzeyi azalmaktadır.

Dışadönük bireyler sosyal, girişken, neşeli, hayat dolu (Burger, 2006; Demirkan, 2006; Sevi, 2009) cana yakın ve konuşkandırlar (Burger, 2006; Yeni, 2015). Duygu ve düşüncelerini kolay ifade ederler ve hümanist eğilimlere sahiptirler (Özaydınlık, 2014). Bu kişiler sahip oldukları kişilik özelliği ve eşlerine karşı sergiledikleri şefkatli ve sıcak davranışlar sebebi ile evliliklerinde daha az çatışma yaşarlar ve evlilik uyumları yüksektir (Tolan, 2015). Akram ve Malik (2011) 30 evli çiftin kişilik özellikleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemiş dışadönüklük ile evlilik uyumu arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Amiri ve arkadaşları (2011) Tahran Üniversitesinde eğitim gören evli öğrencilerle gerçekleştirdiği çalışmada benzer şekilde dışadönüklük ile evlilik uyumu arasında anlamlı ve olumlu yönde bir ilişkiden söz etmişlerdir. Bu çalışmada, evli bireylerin dışadönüklük kişilik özelliği düzeyinin evlilik uyum düzeyini arttırdığı belirlenmiş olup, literatür ile tutarlıdır.

Yumuşak başlı bireyler ilişkilerinde geçimlilik ve uyuma sahiptir. Nazik, hoşgörülü, iyi niyetlidirler (Yıldızoğlu, 2013). Çatışmaya girmeyi sevmezler, (Burger, 2006) çatışma durumunda ise yapıcı çözüm yollarını kullanmayı tercih ederler (Demirkan, 2006) ve çevreleri tarafından uyumlu birey olarak algılanırlar

(Erişti, 2010). Bouchard, Lussier ve Sabourin'ne (1999) göre, yumuşak başlılık her iki cins için evlilik uyumunun önemli bir yordayıcısıdır (Özaydınlık, 2014).

Bir başka çalışmada, yumuşak başlılık boyutlarında benzer kişilik özelliği gösteren çiftlerin bu özellikleri ile evlilik uyumu arasında güçlü bir ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kansız ve Arkar, 2011). Amiri ve arkadaşları (2011) yumuşak başlılık kişilik özelliği ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit etmiştir. Bu çalışmada, bulgular literatür ile paralellik göstermekte olup, bireylerin yumuşak başlılık kişilik özelliği düzeyinin evlilik uyumu düzeyini arttırdığı görülmektedir.

Dışadönük ve yumuşak başlı bireylerin aksine, duygusal dengesizlik kişilik özelliğine sahip bireyler heyecanlı ve endişelidirler (Yıldızoğlu, 2013), duygusal sıkıntı içindedirler ve ruh halleri değişiklik gösterir (Burger, 2006). Stresle etkin bir şekilde baş edemezler (Demirkan, 2006). Bu değişken kişilik özelliklerinden dolayı, bireylerin yakın ilişkilerinde sıklıkla uyum sorunu yaşadıklarını bildiren araştırmalar mevcuttur (Erişti, 2010). Bazı yazarlar, kişilik değişkenlerinin evlilik ilişkisindeki etkisinin az ya da önemsiz olduğu konusunda hem fikirdir. Karney ve Bradbury'nin (1997) çalışmaları, nörotikliğin evlilik uyumunun başlangıç seviyeleri ile bağlantılı olduğunu, bununla birlikte evlilik uyumundaki değişim oranlarında ilave bir etkisinin olmadığını ve kişilik değişkenlerinin zaman içerisinde ortadan kalktığını göstermiştir. Bu bulguların aksine, Schneewind ve Gerhard (2002), kişilik özelliklerinin zamanla özellikle çatışma çözme stili açısından kişilik özellikleri ve evlilik uyumu ile bağlantılı bir aracı değişken olarak rol oynadığını kanıtlamıştır (Nabeel ve Khalili, 2013).

Beş faktör kişilik özelliklerinin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarıyla ilişkisini inceleyen Basım ve arkadaşları (2009), gelişime açıklık ve uyumluluk kişilik özelliklerinin tüm çatışma yaklaşımlarını yordadığını, dışadönüklük ve özdisiplin kişilik özelliğinin çatışma çözme sürecinde önemli bir rolünün olduğunu, nörotik özelliklerin ise çatışma çözme yaklaşımlarını yordamadığını belirlemişlerdir.

Amiri ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan araştırmanın sonucu bulgularımız ile tutarlılık göstermektedir. Araştırma sonucunda nörotizm kişilik özelliği ile evlilik uyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Boyutsal bir çalışmada 300 çift 50 yılın üzerinde bir süre incelenmiş ve çiftlerin nevroitiklik seviyelerinin evlilik uyumlarında belirleyici bir etken olduğunu göstermiştir. Bu bulgularla benzer şekilde bazı çalışmalar nörotizmin olumsuz etkisinden bahsetmiştir (Nabeel ve Khalili, 2013). Bu araştırmadaki bulgular, literatürle benzerlik göstermekte olup, bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile evlilik uyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Evli bireylerin duygusal dengesizlik kişilik özelliği düzeyleri arttıkça; evlilik uyum düzeylerinin düştüğü görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre bireylerin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlarla evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, evli bireylerin empatik eğilim düzeyleri arttıkça; evlilik uyum düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Bu sonuç literatürdeki araştırmalar ile paralellik göstermektedir. Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), 150 evli bireyin katılımı ile gerçekleştirdikleri çalışmada, eşlerin evlilik uyum düzeyi ile empatik eğilim düzeyini bazı değişkenler açısından incelemiş, empatinin evlilik uyumunu yordayan anlamlı bir değişken olduğunu belirlemişlerdir. Empati ile evlilik ilişkisindeki bağılayıcılık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada, empatinin bağılayıcılığı, bağılayıcılığında evlilik kalitesini yordadığı yorumu yapılmıştır (Taycan ve Kuruoğlu, 2014).

Yıldırım (2005) çalışmasında, kişilerin empatik eğilimlerinin boşanma üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmaya 60'ı boşanmış ve 60'ı evli toplam 120 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda, evliliklerini sürdürenlerin boşanmış olanlara göre, bayanların erkeklere göre empatik eğilim puanlarının daha yüksek olduğunu, her iki cinste de evliliğini sürdüren bireylerin boşanmış bireylerden empatik eğilimlerinin önemli düzeyde yüksek olduğunu belirleyerek, empatinin evliliğin sürdürülmesindeki önemine vurgu yapmıştır. Soylu ve Kağnıcı (2015), empatik eğilim, aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerinin evlilik uyumunu yordama düzeyini incelediği çalışmasında, empatik eğilimin ve çatışma çözme stillerinin

evlilik uyumunun olumlu ve anlamlı yordayıcılarından olduğunu belirlemiştir. Tutarel-Kışlak ve Göztepe'nin (2012) araştırmasında da evlilik uyumu ile empati arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş, empati puanlarının yükselmesi ile evlilikte uyum puanlarının yükselmesi birlikte gözlenmiştir.

Görüldüğü üzere, literatürdeki diğer araştırmalar da bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Empati kurabilmenin evlilik hayatında önemli bir yere sahip olduğu düşünüldüğünde, huyları ve karakterleri birbirinden farklı iki kişinin aynı evde hayatı paylaşmaları çeşitli sorunlara yol açabileceğinden, bu tür sorunların çözümünde empati kurma potansiyeli yüksek olan bireylerin daha başarılı oldukları, bu nedenle de evlilik uyumlarının yüksek olduğu düşünülebilir.

Araştırmada bireylerin evlilikte uyum puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde; Azizoğlu-Binici ve Hovardaoğlu (1996), evliliğe yönelik beklentiler açısından cinsiyetin fark yaratmadığını, her iki cinsinde, uyum ve anlaşmazlık yönünden benzer beklentiler içinde olduklarını belirlemiştir. Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006), çalışmalarında cinsiyet faktörünün evlilik uyumunda bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir. Qanbari (2016), evli üniversite öğrencilerinin katılımı ile gerçekleştirdiği çalışmasında cinsiyet faktörünün evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığını belirlemiştir.

Bahsi geçen araştırmalardaki bulgular bu araştırmadaki bulgularla paralellik göstermektedir. Cinsiyet faktörünün evlilik uyumunda farklılığa yol açmaması, evlilik hayatında çiftlerin karşılaştıkları tüm bireysel farklılıklara rağmen kadın ve erkeğin bir birey olarak evlilikten sevgi, saygı, güven gibi benzer beklentiler içinde olduğunu, bu benzerliğin de evlilik uyumunda fark yaratmadığını düşündürmektedir.

Araştırmada bireylerin evlilikte uyum puanlarının çocuk durumuna ve çocuk sayısına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yıldırım (1992) evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenleri incelediği çalışmasında çocuk sayısının evli bireylerin uyum düzeylerine etkisinin olmadığını saptamıştır. Bu araştırmanın sonucu bulgularımızla örtüşmektedir.

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisini inceledikleri çalışmalarında ele aldıkları demografik değişkenlerin evlilik uyumunu yordamadığını, eşlerin evlilik uyumlarının, çocuk sayısı gibi değişkenlerle bağlantılı olmadığını belirlemişlerdir. Literatürde evlilik uyumunun çocuk sayısına bağlı değişmediğini gösteren başka çalışmalar da mevcut olup, bu sonuçlara göre evlilik uyumunun, ana baba rolü ya da eş olma rolünün çocuk sayısıyla farklılaşmadığı söylenebilmektedir (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002).

Bu çalışmadan farklı olarak, Twenge ve arkadaşları (2003), anne-baba olma ile evlilik uyumunu araştırdıkları çalışmalarında, çocuk sahibi olan çiftlerin, olmayanlara göre daha düşük evlilik uyumuna sahip olduklarını, daha çok çocuğu olan çiftlerin çocuğu az olanlardan daha yüksek evlilik uyumsuzluğu yaşadıklarını rapor etmiştir. Ayrıca sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin evlilik uyumunun çocuk sayısına bağlı olarak önemli oranda azaldığı, küçük bebeği olan çiftlerin uyumlarının diğerlerine göre daha düşük olduğu, kadınların üstlendikleri sorumluluklar sebebi ile uyumlarının etkilendiği, çocuk yaşının erkeklerin evlilik uyumu üzerinde bir etkisi olmadığını belirlemişlerdir. Şendil ve Korkut'a (2008) göre de, çocuk sayısındaki artış çift uyumundaki düşüşü yordamaktadır.

Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu bireylerin evlilikte uyum puanlarının evlenme biçimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığıdır. Bu bulgunun aksine, Demir ve Fışiloğlu (1999), 58 Türk çiftin katılımı ile yalnızlık, evlilik tipi, evlenmeden önce tanışıklık düzeyi gibi bazı sosyo-demografik değişkenlerin evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve araştırma sonucunda, yalnızlık ile evlilik uyumu arasında anlamlı ve negatif korelasyon olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca, eşlerini kendi seçen çiftlerin daha düşük yalnızlık puanına sahip oldukları ve evlilik uyumlarının görücü usulü ile evlenen çiftlerden daha yüksek olduğunu, evlilik uyumunun eşlerin birbirlerini tanıma derecesi ile paralellik gösterdiğini belirlemişlerdir. Çelik (2009) ve Özmen-Süataç'da (2010) ayrı ayrı yaptıkları çalışmalarında anlaşarak evlenen bireylerin görücü usulü ile evlenen bireylere göre evlilik uyum düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Kublay ve Oktan'nın (2015) yaptığı araştırma bulgularımız ile tutarlılık göstermektedir. Bireylerin evlenme biçimi evlilik uyumunda anlamlı bir fark yaratmamaktadır. Bu sonuç, araştırmaya katılan bireylerin farklı evlenme biçimlerine sahip olsalar bile çiftlerin zaman içerisinde birbirlerini daha iyi tanımaları, aralarında kurdukları iletişim, ortak paydada buluşabilme gibi becerilerle uyumu yakalamış olmalarının etkisini düşündürmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre bireylerin evlilikte uyum puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Eğitim düzeyinin evlilik uyumunda anlamlı fark yaratmadığını gösteren bu çalışmaya benzer bir sonuç elde eden, Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), yaptıkları araştırma sonucunda, bireylerin eğitim düzeylerinin evlilik uyumunu yordamadığını belirlerken, Şendil ve Korkut (2008) ise farklı bir şekilde eğitim seviyesi düşük olan bireylerin çift uyumlarının da düşük olduğunu belirlemiştir. Şener ve Terzioğlu (2008) bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenlerin eşler arasındaki evlilik uyumuna etkisini inceledikleri çalışmalarında, evli bireylerin öğrenim düzeyi arttıkça, eşlerin her ikisinin de evlilik uyum puan ortalamalarının artmakta olduğunu saptamışlardır.

Araştırmaya göre bireylerin evlilikte uyum puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı gözlenmiştir. Bu sonuç Tolan (2015) ve Lafcı'nın (2014) araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Yapılan her iki çalışmada da gelir düzeyine göre evli bireylerin evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. Bulgumuzu destekleyen başka bir çalışma ise Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılmıştır. Çalışmada gelir düzeyinin evlilik uyumunun anlamlı bir yordayıcısı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tutarel-Kışlak ve Göztepe'de (2012) bulgularımızla benzer şekilde evli bireylerin evlilik uyumlarının gelir düzeyi değişkeniyle ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Nitekim bu bulguların aksine Şendil ve Korkut (2008) yaptıkları araştırma sonucunda ekonomik seviyesi düşük olan kişilerin çift uyumlarının da düşük olduğunu belirlemişlerdir.

Araştırmada bireylerin evlilikte uyum puanlarının çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan farklı olarak Şener ve Terzioğlu (2002), 413 evli çiftin katılımı ile gerçekleştirdikleri çalışmada, kadın ve erkeğin en yüksek evlilik uyum puanlarının, kadınının çalıştığı ailelerde olduğunu, en düşük evlilik uyum puanının ise kadının emekli olduğu ailelerde görüldüğünü belirlemiştir. Eşlerin gelirlerini ailenin ihtiyaçlarını karşılaması açısından yeterli bulmaları durumu ve bunun evlilik uyumuna etkisi incelendiğinde, her iki cinste de ailenin gelirin ihtiyaçları karşılama derecesi arttıkça evlilik uyumu puan ortalamalarının da arttığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki çiftler, ücretli çalışan ve sınırlı gelire sahiptir. Bundan dolayı, yaşam ve kent koşullarına bağlı olarak artan ve çeşitlenen ihtiyaçların sınırlı bir gelirle karşılanmaya çalışılmasının çiftlerin evlilik uyumlarını olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir.

Ball (1991), 1980-1986 yılları arasında Afrika asıllı Amerikalı (234 erkek ve 292 kadın) çiftin katılımı ile gerçekleştirdiği çalışmada, çiftlerin çalışma durumu ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda, erkeklerin evlilik uyumlarının kadınlardan fazla ve erkeklerin tam zamanlı bir işe sahip olması halinde çiftin her ikisinin de orta seviyede evlilik uyum ile bağlantılı olduğunu belirlemiştir. Tam zamanlı çalışan kadınlar en düşük evlilik uyumuna sahipken, hem erkeğin hem de kadının işsiz olduğu ailelerin en düşük ikinci seviye evlilik uyumuna sahip olduğunu belirlemiştir. Bu araştırmanın sonuçları bizim bulgularımız ile uyuşmamaktadır. Özaydınlık'ın (2014), çalışmada ise bulgularımızı destekleyen bir sonuç elde edilmiştir. Araştırmaya göre herhangi bir işte çalışıp çalışmama değişkeniyle evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Araştırmada bireylerin evlilikte uyum puanlarının yaş değişkenine göre gruplar arası anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre; 20-30 yaş arası evli bireyler ile 41-50 yaş arası ve 51 yaş ve üzeri evli bireylerin evlilik uyumu ortalamaları arasındaki farklılık 20-30 yaş arasında olan evli bireylerin lehine, 31-40 yaş arası olan evli bireyler ile 51 yaş ve üzeri olan evli bireylerin ortalamalar arasındaki farklılık 31-40 yaş arasında olan evli bireylerin lehine anlamlı olduğu bulunmuştur (Tablo 4.19.1). Bu bulguyu destekleyen bir araştırma Özmen-Süataç (2010) tarafından yapılmıştır. Araştırmada evlilik uyumunun yaşa göre farklılık

gösterdiği bulunmuş, yaş arttıkça evlilik uyumunun düştüğü görülmüştür. Yeni evli çiftlerin katılımı ile gerçekleştirilen boyutsal bir çalışmada Sullivan ve arkadaşları (2010) evlilik ilişkisinin zamanla değiştiğini, evlilikten bir yıl sonra destekleyici davranışlar durağanlaşırken çatışmalı davranışların arttığını belirlemişlerdir.

Bu bulguyu destekleyen başka bir çalışmada ise Jose ve Alfons (2007), 41-50 yaş arası orta yaş dönemindeki yetişkinlerin, 23-30 yaş arası erken yetişkinlik dönemindeki bireylere göre uyum sorunlarının daha fazla olduğunu, orta yaş dönemindeki bireylerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğunu belirtmişlerdir (Tolan, 2015). Orta yaş dönemi ailenin genişlediği, çiftlerin ekonomik ve psikososyal sorumluluklarının ve rollerinin arttığı, eşler arasında iletişim ve paylaşımın azaldığı ve evliliğin monotonlaştığı (Şener ve Terzioğlu, 2002) bir dönem olması sebebi ile bu dönemde çiftlerin evlilikte uyum sorunları yaşamaları kaçınılmazdır.

Araştırmada bireylerin evlilikte uyum puanlarının evlilik süresi değişkenine göre gruplar arası anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre; evlilik süresi 0-5 arası olan bireyler ile 16-25 yıl arası ve 26 yıl ve üzeri olan bireylerin evlilik uyumu ortalamaları arasındaki farklılık evlilik süresi 0-5 yıl arasında olan bireylerin lehine, evlilik süresi 6-15 yıl arası olan bireyler ile 16-25 yıl ve 26 yıl ve üzeri olan bireylerin evlilik uyumu ortalamaları arasındaki farklılık evlilik süresi 6-15 yıl arasında olan bireylerin lehine anlamlı bulunmuştur (Tablo 4.23.1). Bu bulgudan farklı olarak Fışiloğlu (1992) yaptığı çalışmada evlilik süresiyle evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir.

Şener ve Terzioğlu (2002), evlilik süresinin evlilik uyumu ile ilişkisini inceledikleri çalışmalarında, her iki cins içinde evlilik uyum puanının “6-10 yıllık” evlilik süresinden itibaren azalmaya başladığı, “0-5” yıl evlilik süresine sahip çiftlerin “6-20” yıllık evliliklere sahip çiftlerden daha yüksek uyum puanına sahip oldukları, “21 ve daha uzun süre” evli olan kadın ve erkeklerin evlilik uyum puanlarının tekrar yükselmeye başladığı sonucuna ulaşmışlardır. Evlilik süreleri 21 ve daha uzun süre olan çiftlerin evlilik uyum puanlarının yükselmesinin sebepleri arasında, büyüyen ve evden ayrılan çocuklara ait mesuliyetlerin azalması, çiftlerin çeşitli yaşam deneyimleri edinmiş olması ve aile yaşantılarının düzenli olması sayılabilir (Şener ve Terzioğlu, 2002).

Şendil ve Korkut (2008) evlilik süresi ile çift uyum ölçeğinin alt boyutlarından olan duygulanım ifadesi arasında negatif yönde bir korelasyon bulmuş, bu sonucu, bireylerin evlilik süresi arttıkça birbirlerine gösterdikleri sevgi davranışlarında yaşanan azalma şeklinde yorumlamıştır. Uşaklı (2010) çalışmasında evlilik süresi arttıkça evlilik uyumunun düştüğünü saptamıştır. Bu araştırmada da benzer şekilde, evlilik süresi arttıkça evlilikte uyum puanlarının azaldığı görülmektedir. Evliliğin ilk yıllarında, çiftlerin birbirlerine karşı daha sevecen ve ilgili olmalarının evlilik uyumlarını arttırdığı, evlilik süresinin ilerlemesiyle birlikte sorumlulukların arttığı ve bu nedenle de evlilik uyumlarının azaldığı düşünülebilir.

YORUM VE ÖNERİLER

Sağlıklı toplumları inşa edecek olan sağlıklı bir aile ortamının oluşması için çiftler arasındaki uyum çok önemlidir. Bu uyumun sağlanmasında bireylerin kişilik özellikleri ve empatik eğilimleri etkilidir. Bu kapsamda;

- Bireylerin evlilikten beklentilerinin ve amaçlarının ulaşılabilir hedefleri içermesi ve gerçekçi olması,
- Mutlu, sağlıklı ve uyumlu bir evlilik için iletişime önem verilmesi, bireylerin sözlü-sözsüz kullandıkları iletişime ve aktardıkları mesajlara dikkat etmeleri,
- Bireylerin fikir ayrılıklarına saygı duymaları, karşısındakinin duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmaları,
- Çatışma durumunda, çiftlerin birbirlerine karşı empatik anlayışla yaklaşmaları,
- Daha önceki yaşantılarından beraberlerinde getirdikleri tüm deneyimleri ve farklılıkları saygı ile karşılayıp ortak bir noktada buluşmaları,
- Evlilikte uyumu sağlamak ve evliliği sürdürmek için istekli olmaları, bunun için de çaba harcamaları gerektiği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkoyun, F. (1982). Empatik Anlayış Üzerine. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 15(2), 63-69.
- Akkoyun, F. (1987). Empatik Eğilim ve Ahlaki Yargı. Psikoloji Dergisi, 6(21),91-97.
- Akram, H. ve Malik, N. (2011). Relationship Between Personality Traits and Marital Adjustment of Teachers. Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business, 3(4), 718-724.
- Amiri, M., Farhoodi, F., Abdolvand, N., Bidakhavidi, A.R. (2011). A Study of the Relationship between Big-five Personality Traits and Communication Styles with Marital Satisfaction of Married Students Majoring in Public Universities of Tehran. Social and Behavioral Sciences, 30, 685-689.
- Azizoğlu-Binici ve S. Hovardaoğlu, S. (1996). Evlilik için Karşılaştırma Düzeyi Ölçeği'nin (EKDÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Türk Psikoloji Dergisi, 11(38), 66-76.
- Baba, E. (2010). Evli Çiftlerin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Bacanlı, H. (2001). Eş Tercihleri. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(15), 7-16.
- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT). Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(2), 261-279.
- Ball, R.E. (1991). Work and Marital Happiness Among African Americans. Paper Presented at the Annual Meeting of the Southern Sociological Society, Atlanta.

- Basım, H.N., Çetin, F. ve Tabak, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 20-34.
- Bilen, M. (2009). *Sağlıklı İnsan İlişkileri*. 7. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bozkurt, T. (2014). Empati Kuramları ve Uygulamaları. A.T. Çelik, (Ed.), *Empati: Kuramdan Uygulamaya içinde* (17-42). İstanbul: Kültür Üniversitesi Yayını.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik* (Çev. İ.D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Canel, A.N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Costa, P. T. ve McCrae, R. R. (1992). Four Ways Five Factors Are Basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653-665.
- Cüceloğlu, D. (2011). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*. 22. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.
- Çelik, A.T. (2014). *Ailede Empati*. A.T. Çelik, (Ed.), *Empati: Kuramdan Uygulamaya içinde* (43-80). İstanbul: Kültür Üniversitesi Yayını.
- Çelik, E. (2009). *Bağlanma Stili, Denetim Odağı ve Bazı Nitelikleri Açısından Evlilik Uyum Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çelik, M. ve Tümkaya, S. (2012). Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri ile İlişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(1), 223-238.

- Çilli, A.S., Kaya, N., Bodur, S., Özkan, İ., Kucur, R. (2004). Ev Kadınlarında ve Çalışan Evli Kadınlarda Psikolojik Belirtilerin Karşılaştırılması. Genel Tıp Dergisi, 14(1), 1-5.
- Çimen, Ş. E. (2007). Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlenen Bireylerin Çeşitli Sosyal, Psikolojik Faktörler Yönünden Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çivitci, N. ve Arıcıoğlu, A. (2012). Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Özellikleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(23), 78-96.
- Dal, V. (2009). Farklı Kişilik Özelliklerine Sahip Bireylerin Risk Algılarının Tüketici Davranışı Açısından İncelenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Isparta.
- Dede, B. (2009). Kişilik Özelliklerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerindeki Etkileri: Bankalar Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Demir, A. ve Fıfıloğlu, H. (1999). Loneliness and Marital Adjustment of Turkish Couples. The Journal of Psychology, 133, 230-240.
- Demiray, Ö. (2006). Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Demirkan, S. (2006). Özel Sektördeki Yöneticilerin ve Çalışanların Bağlanma Stilleri, Kontrol Odağı, İş Doyumu ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, A. ve Erciş, A. (2008). Kişilik Özellikleri ile Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 22 (2), 301-330.

- Deniz, E.M. (2011). Karar Verme Stilleri ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 1, 97-113.
- Dereli, E. ve Aypay, A. (2012). The Prediction of Empathetic Tendency and Characteristic Trait of Collaboration on Humane Values in Secondary Education Students and the Examining to Those Characteristics. Educational Sciences: Theory and Practice, 12(2), 1262-1270.
- Dinçyürek, S. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Marmara Coğrafya Dergisi, 10, 95-116.
- Doğan, E. (2014). Women's General Marital Adjustment and Relationship Style for Marital Adjustment in Relation to Dyadic Trust and Depression. Master Thesis, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Döğüşgen, M.M. (2010). Her Yönüyle Empati ve Sevgi Dili. İstanbul: Ekinoks Yayın Grubu.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 21(1-2), 155-190.
- Dökmen, Ü. (2008). Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati. 54. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ekşi, H. (2004). Kişilik ve Başaçıkma: Başaçıkma Tarzlarının Durumsal ve Eğilimsel Boyutları Üzerine Çok Yönlü Bir Araştırma. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB) Dergisi, 4(1), 81-98.
- Ekşi, Z. ve Kahraman, Z. (2012). Bir Evlilik ve Aile Hayatı Eğitim Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna ve Aile Sistemine Etkisi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 36, 129-145.

- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan R.L. (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 18(1), 39-47.
- Eren, E. (2012). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. 13. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Ergin, T. (2015). Evlilik İlişisini Geliştirmeyi Amaçlayan Çalışmalar. Yavuzer H (Ed.), *Evlilik Okulu: Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri içinde* (172-186). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erişti, A. (2010). *Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Fışiloğlu, H. (1992). Lisans Üstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-23
- Fışiloğlu, H. (2001). Consanguineous Marriage and Marital Adjustment in Turkey. *The Family Journal*, 9, 215-222.
- Gerçik, İ.Z. (2014). *Kadın, Erkek, Eş, Çocuk: İlişki Yönetimi*. İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Gerrig, R.J. ve Zimbardo, P.G. (2015). *Psikoloji ve Yaşam – Psikolojiye Giriş*. 19. Baskı, (Çev. G. Sart). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gül, G. (2015). Aile ve Evlilik Kurumu. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik Okulu: Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri içinde* (20-28). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güleç, G. (2012). Aile ve Evlilik. Ç. Yenilmez, (Ed.), *Aile Yapısı ve İlişkileri içinde* (62-79). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gülsün, M., Ak, M. ve Bozkurt A. (2009). Psikiyatrik Açından Evlilik ve Cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 1, 68-79.

- Gürüz, D. ve Eğinli, AT. (2008). İletişim Becerileri: Anlamak-Anlatmak-Anlaşmak. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hacı, Y. (2011). Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, Algılanan Aile İçi İletişim ve Çatışma Çözme Stillere Göre Yordanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Hünler, O. ve Gençöz, T. (2003). Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 18(51), 99-108.
- İbrahimoglu, D. (2004). Evlilikte Doğru Seçim Ailede Mutluluk. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- İmamoğlu, O. (1994). Değişim Sürecinde Aile; Evlilik İlişkileri Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler. Aile Kurultayı, 16-18 Kasım, Ankara.
- İnanç, B.Y. ve Yerlikaya, E.E. (2012). Kişilik Kuramları. 6. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Kansız, M. ve Arkar, H. (2011). Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 12(1), 24-9.
- Karasar, N. (2009). Araştırmalarda Rapor Hazırlama. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Koydemir, S., Selşik-Sun, Z.E ve Tezer, E. (2005). Evlilik Uyumu ve Mükemmeliyetçilik Boyutları Arasındaki İlişkiler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(23), 65-75.
- Köknel, Ö. (1995). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik. 13. Baskı, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kublay, D. ve Oktan, V. (2015). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5(44), 25-35.

- Lafcı, P. (2014). Evli Bireylerin Aşka İlişkin Tutumları ile Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Morgan, C.T. (2011). Psikolojiye Giriş. 19. Baskı, (Çev. S. Karakaş ve R. Eski). Konya: Eğitim Kitapevi Yayınları.
- Nabeel, F. ve Khalili, M. (2013). A Meta-analytic for the Relationship between Personality Traits and Marital Adjustment. Buletin Psikoloji, 21(1), 1-18.
- Nazlı, S. (2014). Aile Danışmanlığı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Omdahl, B.L. (1995). Cognitive Appraisal, Emotion and Empathy. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Öner, D. (2013). Evli Bireylerin Evlilik Çatışması, Çatışma Çözüm Stilleri ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özaydınlık, Ş. (2014). Evli Çiftlerin Evlilik Uyumu ile Kişilik Özellikleri ve Romantik İlişkilerindeki Sosyal İlginin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özbek, M. F. (2005). İnsan İlişkilerinde Empatinin Yeri ve Önemi. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 49, 568-587.
- Özer, A. ve Cihan-Güngör, H. (2012). Yükleme Tarzları, Bağlanma Stilleri ve Kişilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumu. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(2), 11-24.
- Özgüven, İ.E. (2010). Ailede İletişim ve Yaşam. Ankara: PDREM (Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Eğitim Merkezi) Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2014). Evlilik ve Aile Terapisi. 3. Baskı, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Özmen-Süataç, A. (2010). Evlilik Uyumunun Kişilerarası Tarz ve Öfke Açısından Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özüğurlu, K. (2013). Evlilik Raporu. 5. Baskı, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Papp, L.M., Kouros, C.D., ve Cummings, E.M. (2010). Emotions in Marital Conflict Interactions: Empathic Accuracy, Assumed Similarity, and the Moderating Context of Depressive Symptoms. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(3), 367-387.
- Pişkin, M. (1991). Empati, Kaygı ve Çatışma Eğilimi Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(2), 775-784.
- Polat, D. (2006). Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Qanbari, M. (2016). An Analysis of the Relationship between Temperament and Character with Marital Adjustment: A Case Study on Married Students of Islamic Azad University. *Journal of Current Research in Science*, 1, 937-945.
- Saygılı, S. (2002). Evlilikte Mutluluk Sanatı. 2. Baskı, İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2007). Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sevi, E.S. (2009). Psikobiyolojik Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Kuramı: Mizaç ve Karakter Envanteri (TCİ) ile Beş Faktör Kişilik Envanterinin (5FKE) Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sevim, S.A. (1999). Evlilik İlişisini Geliştirme Programları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11), 19-25.

- Sevinç, M. ve Garip, E.S. (2010). A Study of Parents' Child Raising Styles and Marital Harmony. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 1648-1653.
- Sezer, Ö. (2005). Kadınların Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (23), 87-98.
- Smith, A. (2006). Cognitive Empathy and Emotional Empathy in Human Behavior and Evolution. *The Psychological Record*, 56, 3-21.
- Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2002) Beş Faktör Kişilik Envanteri' nin Geliştirilmesi: Ölçek ve Alt Ölçeklerinin Oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.
- Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2011). Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE). 2. Baskı, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- Soylu, Y. ve Kağnıcı, D.Y. (2015). Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, İletişim ve Çatışma Çözme Stillere Göre Yordanması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(43), 44-54.
- Sullivan, K.T., Pasch, L.A., Johnson, M.D., Bradbury, T.N. (2010). Social Support, Problem-Solving, and the Longitudinal Course of Newlywed Marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98, 631-644.
- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evli Çiftlerdeki Çift Uyumunu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı Sosyo-Ekonomik ve Demografik Değişkenler ile İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması, *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(13), 7-20.

- Şener, A. ve Terzioğlu, R. S. (2002). Ailede Eşler Arasında Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2015). Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması [TBNA], 2014. (Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 23), İstanbul: Ipsos Sosyal Araştırmalar Enstitüsü.
- Tacoğlu, P.T. (2011). Türkiye’de Gerçekleştirilen Geleneksel Evlilik Çeşitlerinin Nedenleri ve Evlilikler Üzerinde Törenin Etkisi. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2(4), 114-143.
- Tarhan, N. (2014). Bilinçli Aile Olmak. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N. (2015). Evlilik Psikolojisi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taycan, S.E. ve Kuruoğlu, A.Ç. (2014). Evlilik Uyumu ile Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Türk Psikiyatri Dergisi, 25(1), 9-18.
- Toktamışoğlu, M. ve Alkış, C. (2008). İnsan Tanıma Kılavuzu. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Tolan, Ö.Ç. (2015). Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri, İlişkiye Dair İnançlar ve Çatışma Çözüm Stilleri Bağlamında Yordanması. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Tuncay, T. ve İl, S. (2009). Sosyal Hizmet Uygulamasında Empatiyi Yeniden Düşünmek. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 20(2), 39-56.
- Tuncay-Senlet, E. (2012). Domestic Violence Against Women in Relations to Marital Adjustment and Psychological Well-Being, With the Effects of Attachment, Marital Coping, and Social Support. Dotorate Thesis. Middle East Technical University, Ankara.

- Turan, M. (1997). Erzurum'daki Evli Çiftlerin Evlilik İlişkilerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon ile Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerinde Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. 3P (Psikoloji, Psikiyatri ve Psikoloji) Dergisi, 7(1), 50-57.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. Aile ve Toplum Dergisi, 2(5), 32-38.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. Aile ve Toplum Dergisi, 8(3), 61-68.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Göztepe, I. (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 27-46.
- Tüfekçi-Hoşgör, E. (2013). Evli Çiftlerin Öfke İfade Tarzları ile Evlilik Uyumunun İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Türk Dil Kurumu, TDK. (2011). Türkçe Sözlük: "Kişilik". 11. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Twenge, J.M., Campbell, W.K., Foster, C.A. (2003). Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta-Analytic Review. Journal of Marriage and Family, 65, 574-583.

- Uluğ, M. (2014). Empati Nedir? Tanımı ve Benzer Kavramlardan Farkı. A.T. Çelik, (Ed.), Empati: Kuramdan Uygulamaya içinde (1-15). İstanbul: Kültür Üniversitesi Yayını.
- Uşaklı, N. (2010). Evli Bireylerin Evliliğe Uyumda Karşılaştığı Sorunlar ve Eğitim İhtiyaçları. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Voltan-Acar, N. (2015). Yeniden Terapötik İletişim–Kişiler Arası İlişkiler. 11. Baskı, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yalçın, H. (2014). Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 250-261.
- Yavuzer, H. ve Gazioğlu, E.İ. (2015). Evlilik Okulu Projesi. H. Yavuzer, (Ed.), Evlilik Okulu: Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeni, Z. (2015). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile Duygusal Emek Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Yenilmez, Ç. (2012). Ailede İletişim. Ç. Yenilmez, (Ed.), Aile Yapısı ve İlişkileri içinde (62-79). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, A. (2005). Kişilerin Empatik Eğilimleri ile Boşanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 22, 233-242.
- Yıldırım, İ. (1992). Evli Bireylerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldızoğlu, H. (2013). Okul Yöneticilerinin Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile Çatışma Yönetimi Stili Tercihleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 1(4), 48-57.

Yüksel, Ö. (2013). Kadınlarda Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Rollerini. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER / Ek-1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU (KBF)

Sayın katılımcı;

Bu anket, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans bölümü tez çalışması kapsamında yapılmaktadır. Soruları yanıtlamaya geçmeden önce açıklamalarını dikkatlice okuyunuz. **Ankette yer alan hiçbir sorunun doğru ya da yanlış cevabı yoktur.** Sorulara dürüst ve içten yanıtlar vermeniz araştırmanın güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Cevaplarınız araştırma kapsamında bireysel olarak değil toplu olarak değerlendirileceği için **adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur.** Elde edilen bilgiler bilimsel araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacak ve verdiğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacaktır. Soruları eksiksiz ve dikkatli bir şekilde yanıtlamanız araştırma için oldukça önemlidir. **Lütfen her maddeyi cevaplandırdığınızdan emin olunuz.**

Katılımınız ve desteğiniz için teşekkür ederim.

Psikolog Perihan ARIKAN

1. Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2. Kaç yaşındasınız?

.....

3. Çocuğunuz var mı?

Evet Hayır

4. Bir önceki soruya cevabınız Evet ise sayısı?

1 2 3 4 ve üzeri

5. Evlenmeye nasıl karar verdiniz?

Anlaşarak(severek) Görücü usulü ile Diğer .....

6. Ne kadar süredir evlisiniz?

.....

7. Çalışıyor musunuz?

Evet Hayır

8. Eđitim dűzeyiniz:

- Okur-Yazar   İlkokul   Ortaokul   Lise   niversite
 Yüksek lisans-Doktora

9. Aylık geliriniz ne kadardır?

- 1500 TL ve altı   1501-2500 TL   2501-3500 TL   35001-4500 TL
 4501 TL ve zeri

Ek-2

EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ (EUÖ)

1. Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız rakamı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

0 _____ 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____ 6

Çok Mutsuz

Mutlu

Çok Mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini uygun seçeneğe **çarpı koyarak (X)** yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her zaman anlaşırız.	Hemen her zaman anlaşırız.	Ara sıra anlaşamadığımız olur.	Sıklıkla anlaşamayız.	Hemen her zaman anlaşamayız.	Her zaman anlaşamayız.
2. Aile bütçesini idare etme						
3. Boş zaman etkinlikleri						
4. Duyguların ifadesi						
5. Arkadaşlar						
6. Cinsel ilişkiler						
7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)						
8. Yaşam felsefesi						
9. Eşin akrabalarıyla anlaşma						

Lütfen **evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız** bir cevabın yanındaki kutucuğun içine **çarpı (X)** koyunuz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle,

Erkeğin susması ile

Kadının susması ile

Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

Hepsini

Bazılarını

Çok azını

Hiçbirini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

Dışarıda bir şeyler yapmayı

Evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder?

Dışarıda bir şeyler yapmayı

Evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

Sık sık

Arada sırada

Çok seyrek

Hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,

Aynı kişiyle evlenirdiniz

Farklı bir kişiyle evlenirdiniz

Hiç evlenmezsiniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

Hemen hemen hiçbir zaman

Nadiren

Çoğu konularda

Her konuda

Ek-3

SIFATLARA DAYALI KİŞİLİK TESTİ (SDKT)

Açıklama: Aşağıda bireyleri tanımak için kullanılan sıfat çiftleri verilmektedir. Sizden istenen, her bir sıfat çiftini okuyarak size uygunluk derecesine karar vermenizdir. Her sıfat çifti için bir tek daireyi doldurunuz. Doğru cevap yoktur, size uygun cevap vardır. Bunu dikkate alarak cevaplamaya çalışınız. Cevaplarınızı aşağıdaki örneklere göre belirtiniz.

	Çok uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Ne uygun, ne uygun değil	Biraz uygun	Oldukça uygun	Çok uygun	
İçedönük	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	Dışadönük
İçedönük	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	Dışadönük
İçedönük	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	Dışadönük

Bu örneklerde,

1. Örnek kişi kendini oldukça içedönük olarak görmektedir,
2. Örnek ise kişi kendini çok dışadönük olarak görmektedir,
3. Örnek ise kişi bu boyutlarda kararsızdır veya her iki sıfatı da kendine uzak veya yakın görmektedir, anlamına gelmektedir.

		Çok uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Ne uygun, ne uygun değil	Biraz uygun	Oldukça uygun	Çok uygun	
1	Sakin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sinirli
2	Yalnızlığı tercih eden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sosyal (topluluğu seven)
3	Sanata ilgisiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sanata ilgili
5	Düzensiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Düzenli
6	Sabırlı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sabırsız
8	Hayal gücü zayıf	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Hayal gücü kuvvetli
9	(Başkalarına) kayıtsız	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Yardımsever
11	Rahat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Tedirgin

12	Uyuşuk, eliağır	○	○	○	○	○	○	○	○	Canlı
13	Dargörüşlü	○	○	○	○	○	○	○	○	Geniş görüşlü
15	Hırslı değil	○	○	○	○	○	○	○	○	Hırslı
17	Durgun	○	○	○	○	○	○	○	○	Delidolu
19	Kibirli	○	○	○	○	○	○	○	○	Alçakgönüllü
21	İyimser	○	○	○	○	○	○	○	○	Karamsar
22	Neşesiz	○	○	○	○	○	○	○	○	Neşeli
24	Asi	○	○	○	○	○	○	○	○	Uysal, yumuşak başlı
25	Gayretsiz	○	○	○	○	○	○	○	○	Gayretli
28	Tutucu	○	○	○	○	○	○	○	○	Liberal
29	Acımasız	○	○	○	○	○	○	○	○	Merhametli
30	Hazırlıksız	○	○	○	○	○	○	○	○	Hazırlıklı
32	Dikkat çekmeyen	○	○	○	○	○	○	○	○	Baskın, belirgin
33	İlgileri dar	○	○	○	○	○	○	○	○	İlgileri geniş
34	Bencil	○	○	○	○	○	○	○	○	Fedakâr (diğergam)
36	Yeni ilişkilere kapalı	○	○	○	○	○	○	○	○	Yeni ilişkilere açık
37	Etkisiz	○	○	○	○	○	○	○	○	Etkili
39	Donuk	○	○	○	○	○	○	○	○	Coşkulu
40	İnatçı	○	○	○	○	○	○	○	○	Uzlaşmacı

Ek-4

EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ (EEÖ)

Açıklama: Aşağıda 20 cümle bulunmaktadır. Lütfen aşağıdaki cümlelerin her birini dikkatle okuduktan sonra, **uygun yeri (X) işaretleyin**. Bu davranışların “doğru” ya da “yanlış” diye bir değerlendirmesi yoktur. Yanıtlarınızı aşağıdaki duruma göre değerlendirin:

- (1) Tamamen Aykırı   (3) Kararsızlık   (5) Tamamen Uygun
(2) Oldukça Aykırı   (4) Oldukça Uygun

		Tamamen Aykırı	Oldukça Aykırı	Kararsızlık	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1	Çok sayıda dostum var	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Film seyredirken bazen gözlerim yaşarır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Sıklıkla kendimi yalnız hissederim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış ayrılırlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Duygularımı başkalarına iletmekte güçlük çekerim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Birisiyle tartışırken bazen, dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerine yoğunlaşır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Çevrede çok sevilen bir insanım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Düşüncelerimi başkalarına iletmekte güçlük çektiğim olur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	İnsanların çoğu bencildir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Sinirli bir insanım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Genellikle insanlara güvenirim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Girişken bir insanım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

17	Bir yakınıma derdimi anlatmak beni rahatlatır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Genellikle hayatımdan memnunum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Genellikle keyfim yerindedir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

ÖZGEÇMİŞ

13 Ocak 1992 yılında Adana’da doğdum. İlkokul, ortaokul ve liseyi yine Adana’da tamamladıktan sonra 2011 yılında Beykent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2014 yılında yüksek onur öğrencisi olarak mezun olduktan sonra, yine Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Bilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimine başladım. Şu anda özel bir anaokulunda psikolog olarak çalışmaktayım.

Perihan ARIKAN